

DE OORLOG, 25 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20357]

[Dinsdag 25 Augustus 1914]

Inhoudsopgave 25 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20357]	1
DE OORLOG.	2
TELEGRAMMEN.	2
Op eerewoord...	2
Venus en Bachus.	3
De gevangenneming van onzen Oorlogscorrespondent.	3
De toestand te Luik.	5
De toestand te Parijs.	6
De stemming in Duitschland jegens Nederland.	7
TEGENSPOED DER FRANSCHEN EN ENGELSCHEN.	9
De Engelsche vloot te Ostende.	9
Een luchtschip boven Antwerpen.	10
Aan de Belgisch-Brabantsche grens.	10
Aan de Belgisch-Limburgsche grens.	10
De opmarsch der Russen.	11
RUSSISCHE OVERWINNING OP DE OOSTENRIJKERS.	11
Oostenrijksch bericht.	11
DIENST GESTAAKT.	12
Bombardement van Tsingtau.	12
Na den dood des Pausen.	12
Het Conclave.	12
BUITENLAND.	12
GEMENGDE BERICHTEN.	12
Geen revolutie te Praag.	12
BINNENLAND.	12
DE A.S. PAUSKEUZE.	12
VRIJ VERVOER VOOR MILITAIREN.	13
"GESTRANDE" AMERIKANEN.	13
RIJKSAMBTEENAREN.	13
AANGEHOUDEN NEDERLANDSCHE SCHEPEN.	13
UITVOERING LEVENSMIDDELENWET.	14
DE GEINTERNEERDEN.	14
WAARDEERING.	14
MILITAIRE BERICHTEN.	14
BELGIË EN DE OORLOG.	14
Vervoer van een spion?	15
DE OORLOG.	15
Fransche berichten.	15
Een Oostenrijksch bericht.	15
Rondom Antwerpen.	15
Een overwinning der Serviërs.	16
EEN FRANSCH BERICHT.	16
Duitschland en Marokko.	16
De slag in Lotharingen.	16
Rouw te Keulen.	16
De "Nordd. Allgem. Zeitung" over Pius X.	17
Laatste Berichten.	17
De pers in België.	17
DE DUITSCHERS TE NAMEN.	17
Albanië.	17
Bombardement van Cattaro.	17
Servisch protest.	17
RECHTZAKEN.	17
De oorlog en de rechtspraak.	17
Voor het Duitsche leger.	18
DE OORLOG.	18
De groote slag.	18
Verschillende oorlogsberichten.	19
Ondergang-in-het-groot van Duitsche schepen.	19
Servië.	19

HET GEVAAR DER CONTACTMIJNEN.	19
Een onderscheiding.	20
Frankrijk en de Yankees.	20
Oostenrijk en Marokko.	20
OVER DE PAUSKEUZE.	20
GEMENGDE BERICHTEN.	20
Bisschoppelijk schrijven over den Oorlog.	20
De Paters Jezuiten in België.	21
Carnegie tegen Duitschland.	21
De Tsaar en de oorlog.	21
Hoe de Belgen de Duitschers poogden tegen te houden.	21
BINNENLAND.	22
DE COURANT EN DE OORLOG.	22
HULP GEDURENDE MOBILISATIE.	22
VELDPREDIKERS.	22
AANGEHOUDEN NEDERLANDSCHE LADINGEN.	22

5

DE OORLOG.

Op eerewoord vrij, om na een week voor den krijgsraad terecht te staan. — Het wedervaren van een onzer oorlogscorrespondenten. — De toestand te Luik en te Parijs. — Een Zeppelin werpt bommen binnen Antwerpen. — De opmarsch der Russen. — De Japansche vloot in actie.

10

TELEGRAMMEN.

Op eerewoord...

15

EINDHOVEN, 25 Augustus. (Van onze correspondent). Zondag reeds seinde ik u voor het Maandagochtendblad, hoe marechaussee Broeks uit Hamont op den weg van Bree een Duitsch officier doodschoot en een Duitsch soldaat verwondde en hoe de Duitschers daarop de bevolking van Bree dwongen vensters en luiken te sluiten, terwijl ze burgemeester Martens en den pastoor-deken gevangen namen als gijzelaars. Ik lees thans in sommige bladen dat Bree en Hamont zouden zijn verbrand en de bevolking gefusilleerd, omdat de marechaussee in burgerkleeding zou hebben gehandeld. Dit is evenwel niet zoo. De dorpen zijn niet verbrand en de marechaussee schijnt niet in burgerkleeding te hebben geschoten. De Duitschers dachten evenwel aanvankelijk dat dit wel 't geval was, ja, ze weigerden zelfs gendarmen als militairen te beschouwen. Vandaar hun streng optreden, waarbij zij den grijzen burgemeester en den deken gevangen namen als gijzelaars. In onze Hollandsche grensdorpen Thorn, Wessems, Budel enz. verwekte deze tijding groote onrust, vooral te Budel, waar de dochter van den ouden burgemeester Martens, van Bree, gelogeerd is. De afgrijselijkste geruchten gingen rond: de burgemeester en de deken zouden gefusilleerd zijn, de dorpen uitgemoord en plat gebrand enz. enz. Doch gisteren is de grijze burgemeester Martens, na voor een krijgsraad te zijn gehoord, tijdelijk op eerewoord vrijgelaten, zoodat, hij vergezeld van zijn zoon, gisteravond te Budel kon arriveeren per auto, welke auto onder militaire geleide onmiddellijk echter weer naar de grenzen is gebracht. Op eerewoord heeft de oude man moeten beloven na acht dagen weder voor den krijgsraad te verschijnen, ten einde zijn vonnis te hooren! Inmiddels wordt het lijk van den officier aan een onderzoek onderworpen en wordt er verder onderzoek naar het geval door de Duitschers ingesteld. Eerst was burgemeester Martens door den krijgsraad te Bilsen Zondagavond nog verhoord doch alstoen nog ontslagen. Maar Maandagochtend werd hij door een Duitsch officier van zijn woning te Bree afgehaald, om opnieuw door den krijgsraad te worden gehoord, welke echter toen naar Tongeren reeds was vertrokken. Per auto werd hij daarheen gevoerd en opnieuw aan een streng verhoor onderworpen. Na dit nieuwe verhoor kon de grijsaard eerst zijn tijdelijke vrijheid herkrijgen, na op eerewoord beloofd te hebben over hun dagen weer te verschijnen. De deken bleef in gijzeling. Toen was de oude man vrij, maar... stond alleen te Tongeren. Twee uur heeft de burgemeester toen geloopt, waarna hem een wagen naar Intendaal bracht. Vandaar is hij per rijwiel naar Bree en vervolgens per auto naar Budel gegaan. Binnen acht dagen moet nu raad geschaft. Burgemeester Martens wilde naar Antwerpen om met zijn regeering te confereeren. De krijgsraad wilde n.l. marechaussee niet als militairen erkennen. Intusschen is de bevolking om Hamont en Bree in angst grootendeels weggevlucht naar de Hollandsche grenzen. Een ziek kindje stierf onderweg. Van een rijtuig, waarin zieke vluchtelingen lagen, sloeg een paard op hol en liep zich dood. De zieken werden gered en werden per auto verder vervoerd. Vluchtelingen vertelden ijselijke dingen. Uit wraak zouden de Uhlanen o. a. te Arendonk de huizen in brand gestoken hebben en een 16-jarig meisje hebben gedood. Dit

50

55 laatste heb ik niet bevestigd gekregen. Trouwens veel van wat de vluchtelingen
vertelden is me later overdreven gebleken, o.a. dat de dorpen niet in brand stonden,
zooals later kalme betrouwbare berichtgevers mij verzekerden. In den eersten schrik
zijn talrijke gezinnen uit Arendonk naar Brussel gevlucht, doch bij mijn bezoek aan
60 de grens trokken weer velen gerustgesteld naar hun woningen terug. In Achel, Hamont,
Neerpelt en Lommel is alles nog volkomen rustig. In Turnhout is Zondagmiddag een
troep uhlanen binnengetrokken.

Venus en Bacchus.

MAASTRICHT, 24 Aug. (Van een bijzonderen correspondent.) Wat ik u dezer dagen schreef
65 over Venus en Bacchus in den oorlog wordt thans bevestigd door de aanwezigheid te
Maastricht van niet weinig uitgeweken bewoonsters van beruchte estaminets. Met
werkelijk zwaar getroffen vluchtelingen hebben we medelijden, maar van dit gespuis
wenschen we liefst bevrijd te blijven. Men heeft mij de opmerking gemaakt, dat ik te
70 veel gegeneraliseerd zou hebben. Ik schreef echter met voordacht telkens van
"sommigen" of "velen", niet van "allen". Want het zou inderdaad onrecht zijn, om alle
bewoners der besproken streken verantwoordelijk te stellen voor het slecht
levensgedrag van sommigen en zelfs van velen. Goddank leeft in menig Belgisch
grensdorp en in de steden een bewonderenswaardige godsdienstzin, gelijk nog bleek uit
het verslag van den katholieken aalmoezenier, in dit blad opgenomen. Te St. Remy
75 Argenteau b.v., vlak bij Visé, waarvan de aalmoezenier spreekt, weidt pastoor
Veltmans een voorbeeldige kudde. Het is een uitzondering als daar iemand zijn Paschen
niet houdt. De zeden zijn er voorbeeldig. En zoo zou ik u meer parochies kunnen
noemen, welke een model mogen heeten. Zelfs onder de katholieke vluchtelingen dier
streken, thans alhier vertoevend, openbaart zich in de kerk, bij het middagmaal en
80 bij de lijkplechtigheden een stichtende godsdienstzin. Ik heb noch had dus reden om
te generaliseeren; en dat een menigte onschuldigen moet lijden in de geteisterde
streken, waar velen zich aan zooveel kwaad overgaven, bewijst reeds het aantal
geestelijken, dat mee in den oorlogsgruwel betrokken werd.

85 De gevangenneming van onzen Oorlogscorrespondent.

MAASTRICHT, 23 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent M.) Omdat het Zondag is heb ik me
heden ook eens een rustdag toegedacht, welke rust voor mij dan hierin bestaat, dat ik
heden "slechts" veroordeeld ben om den geheelen dag te gaan zitten schrijven en niet
links en rechts het oorlogsterrein behoef te doorkruisen, om te trachten nieuws op te
90 doen. Met grootsche voornemens was ik j.l. Donderdag van huis getrokken, op een
aftandsch fietsexemplaar om te trachten over Tongeren in de richting Brussel te
komen. Alvorens op den berg bij Petit Laney te zijn geklommen, waarbij ik mijn stalen
ros had mee te sleepen, was ik in die moordende hitte al drie-kwart "op"geraakt. Toch
was deze omweg de eenige wijze om op de straat naar Tongeren te komen, daar de
95 Deutsche posten op den grooten weg in de nabijheid van Maastricht zich niet lieten
vermurwen en ieder onherroepelijk over de grenzen verwezen. Van den berg af had ik
een mooi vergezicht, hetwelk me in staat stelde te constateeren, dat er om Riemst een
grootte Deutsche troepenmacht gelegerd was. Daar doorheen te komen zou zeker niet
makkelijk zijn, en ondanks de groote moeilijkheden besloot ik daarom dwars door
100 koren- en bietenvelden heen te trekken, om zoo tusschen Riemst en Tongeren op den
grooten weg te geraken. Na menig zweetdruppeltje lukte dat. De eerste Deutsche posten
waren nog al hebbelijk. "Ah, ge zijt Hollander,- niet? Dan zijn we vrienden. Holland
blijft neutraal, nicht? Wat voor nieuws is er in Holland? Engeland wil oorlog met u,
nicht?" Deze en dergelijke vragen werden me door Deutsche posten gesteld en na ze
105 beantwoord te hebben, kon ik verder gaan. Op een gegeven oogenblik echter komt er een
officier te voorschijn, die me wenkt af te stappen en vluchtig even mijn papieren
inziet. Dan roept hij een soldaat aan en draagt dezen op om me naar den commandant in
Riemst te brengen.

Met vijandige blikken zien de soldaten me na en nijdige opmerkingen moet ik soms
110 hooren. Als ik niet vlug genoeg ga of een weinig links of rechts afwijk, word ik door
mijn begeleider ruw bij den arm getrokken. Toch neem ik het geval zoo gemoedelijk
mogelijk op, overtuigd als ik ben, dat de commandant me na een vluchtig onderzoek wel
weer zal laten gaan. Voor den verloren tijd alleen is het zeer jammer. In Riemst
aangekomen werd ik door mijn begeleider een groote boerenhoeve ingeleid, - gestompt
115 is eigenlijk juister gezegd - en weldra bevond ik mij tegenover de "grootte heeren",
die het zich in een ruime kamer zoo gemakkelijk mogelijk gemaakt hadden.
Verschillende schilderijen en muurplaten lagen stuk of verscheurd op den grond,
terwijl de talrijke leege en volle wijnflesschen bewezen, dat er ook aan Bacchus
genoeg geofferd was en nog geofferd zou worden. De opper- en andere luitenants
120 schenen het geweldig druk te hebben; ze redeneerden tenminste op heftige wijze en

druk gesticuleerend boven een op de tafel uitgespreide landkaart. De soldaat deelde mede, dat hij mij op last van luitenant die en die – ik verstond den naam heusch niet – hierheen gebracht had en toen begon het. "Wie ben je?" "Heer overste, ik b..." "Wat mot je hier, wat kom je hier doen?" "Heer overste, ik ben een Hollandsche jour..."

125 Wat, Hollander? Je komt zeker kijken, hoe het hier is, hoeveel troepen hier liggen, hé? En dan..." "Heer overste, weest u zoo goed en ziet u even mijn papieren."

"Papieren, papieren? Ja natuurlijk, jullie hebt allemaal papieren, die lui, die op onze mannen schieten, hebben ook papieren. Ik zal straks dien boel wel eens nakijken. Hier, zet hem maar zoo lang vast." Een paar soldaten werden met den vinger aangewezen

130 en deze pakten me vast; ze brachten me in een kleine kamer, waar ik tot mijn niet geringe verwondering twee soldaten met revolvers in de hand vond bij een priester en een boer. Zoo gauw de deur achter me gesloten was, wilde ik, zelfs in gevangenschap mijn plichten als journalist niet vergetende, natuurlijk direct een praatje beginnen met dien priester en den boer. Ze schenen echter al bijzonder weinig gestemd te zijn

135 om zich met me in te laten en spoedig werd me de oorzaak er van duidelijk. Op elke vraag wendden ze zich nl. met schuwe blikken tot de postende soldaten en ik begreep, dat ze zich uit vrees voor dezen weerhielden om mij inlichtingen te geven. Na langdurig pogen kwam ik echter te weten, dat die priester de dorpspastoor was en zijn lotgenoot de burgemeester. Ze waren gevangen gezet als gijzelaars, bestemd om te

140 boeten voor eventueel optreden der dorpingen tegen de Duitsche overweldigers. Met deze inlichtingen stelde ik me tevreden, begrijpende, dat een verder vragen voor die twee in de gegeven omstandigheden onaangenaam was. Wat zou er nu verder niet mij gebeuren? In een hoekje der kamer op een stoel gezeten, begon ik mijn lot te overdenken. Aangenaam was mijn oogenblikkelijke toestand niet, doch straks zouden de

145 heeren wel even gelegenheid vinden mijn papieren in te zien. Alleen een kaart met aantekeningen, waar volgens de laatste berichten de Duitsche en Fransche troepen zich bevonden, welke kaart ik in den binnenzak van mijn jas geborgen had, was het eenige, wat mij zorg baarde, voor het geval ik gefouilleerd mocht worden. Drie uren lang bracht ik met mijn zwijgzame lotgenooten in het kleine kamertje door. Dan werd ik eindelijk geroepen en nogmaals voor den gelegenheidskrijgsraad gebracht. "Zoo, geef nu eens hier, die papieren." Na het gevraagde ontvangen te hebben, onderzochten

150 verscheidene officieren mijn legitimatiebewijzen en hun gezichten verrieden, dat de horizon eenigszins voor me opklaarde. "Ah, u bent journalist? En wat kwaamt u hier nu doen?"

155 "Ja, heer overste, ik wilde, voor zoover mij dat door de Duitsche officieren werd toegestaan, de verrichtingen van uwe machtige troepen van verre volgen, om het Hollandsche publiek, dat met zeer veel belangstelling het vooruittrekken uwer legers volgt, daarover in te lichten." "Zoo, zoo! En hebt u nu al aantekeningen gemaakt? Ja? Laat eens zien". Nu namen de zaken toch weer een minder aangename wending en

160 werkelijk niet geheel en al gerust reikte ik mijn bloc-notes over. "Daar kan ik niets van lezen. Kunt ge dat zelf wel lezen? Ja? Nou, daar begrijp ik niets van. Vertaal het ons eens". Dat gaf verademing en ik begon mijn vertaling, me hier en daar eenige vrijheid voorbehoudend, waartoe iedere vertaling gerechtigd is. En terwijl ik aldus censuur oefende op mijn eigen geschriften, schenen ze werkelijk tevreden. "Nu, dat

165 gaat wel. Maar denk er om, dat ge niet uw blad zegt, dat ge hier troepen hebt aangetroffen en heelemaal niet, welke troepen". "Neen, heer overste". "En ook vertelt ge niet, dat ge hier wat zijt opgehouden, want dat was werkelijk onze bedoeling niet, en zoeven hadden we geen tijd om uw papieren in te zien". "Goed, heer overste". "En wat voor nieuws is er in Holland bekend over den oorlog?" "Ja, heer overste, niet veel

170 anders, dan wat u ook wel weten zal: dat Japan b.v. den oorlog aan Duitschland verklaard heeft; dat de Russen Duitschland zijn binnengetrokken; dat de Franschen nog al belangrijke overwinningen in den Elzas behaald hebben, dat de Duitsche vloot een paar schepen verloren heeft." "Ach wat, schei uit, dat zijn natuurlijk allemaal leugenberichten van Reuter, die zijn niet van Wolff. Japan zal ons geen oorlog

175 verklaren, veeleer aan Rusland." "Wolff heeft die berichten toch bevestigd, heer overste." "Neen, neen, dat kan niet. En per slot van rekening zijn we voor Japan ook niet bang. Schrijf maar in uw blad, dat we nergens bang voor zijn als voor Montenegro. En ook kunt U schrijven, dat de Hollanders beter doen met maar niet over de grenzen te komen, daar we strengere maatregelen gaan nemen. 't Is nl. gebleken,

180 dat die lui van Visé en andere dorpen, die naar Holland gevlucht zijn met valsche papieren, weer naar hier komen om op ons te schieten. En nu kunt U ook weer gaan, maar zoo gauw mogelijk naar Maastricht terug". "Zou ik dan misschien een pasje van U mogen hebben, overste, anders word ik onderweg weer aangehouden".

"Dat kunt ge krijgen". En ik kreeg een pasje van den overste. En dezelfde overste,

185 die me verboden had in mijn blad te schrijven, welke troepen zich te Riemst bevonden, zette op dat pasje een stempel, waarop behalve de Duitsche adelaar nog de woorden

stonden: "Königl. Preussisches 8. reserve inf. regt. II bataillon." Daaruit bleek me, dat inderdaad, zooals ik reeds bij geruchte vernomen had, de troepen, die de laatste dagen over Visé en andere plaatsen getrokken waren en daar hunne gewelddaden
190 bedreven, uit opgeroepen reserve bestonden, waaronder minder discipline heerschte dan onder de jonge manschappen, die de eerste dagen in deze streken waren aangekomen. Ondanks het feit, dat ik "direct" naar Maastricht terug moest, zag ik toch nog kans om even hier en daar met de inwoners van Riemst te spreken. 't Was ruim 8 dagen geleden, dat ik in dezelfde plaats was geweest, doch welk een verschil! Toen
195 verzekerden de menschen mij, dat "die Deutschen" zoo kwaad niet waren, dat ze ook hun plicht doen moesten en goed voor de bevolking waren, wanneer men dito voor hen was. En nu? Haat, diepe haat, die, met moeite slechts weerhouden wordt, spreekt uit hun woorden. Ze beven over 't geheele lichaam, wanneer ze met diepe, krakende stemmen over de Duitschers spreken. Alles wat waarde voor hen had, heeft men hun ontfroefd:
200 paarden, koeien, schapen, wagens, fietsen, alles, alles! Slechts in sommige gevallen is de betaling geschied met bonnetjes, welke na den krijg kunnen ingewisseld worden. 's Nachts slapen de Deutsche soldaten in de kamers en zalen der café's, terwijl ze de bewoners: mannen, vrouwen, kinderen, zieken en zuigelingen, opsluiten in schuren en kelders en deze dichtspijkeren. Hoe lang zal het nog duren, voor ook hier een schot valt? Straten en wegen liggen bezaaid met leege flesschen.

De toestand te Luik.

MAASTRICHT, 23 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent M.) Na mijn episode te Riemst ben ik naar Luik vertrokken, waar ik Vrijdag en Zaterdagochtend verbleef. Wat is alles
210 ook daar veranderd sinds mijn laatste bezoek. Vele winkels zijn gesloten wegens gemis aan voorraad en de bevolking spreekt angstig met elkander, ziet schuw den vreemdeling aan, vreezende, dat ook hij een Duitscher is. Een rookdamp hangt in de straten, rook van brandende huizen. Outre-Meuse heeft het meest geleden. Burgers schijnen weer op de Duitschers geschoten te hebben; het vonnis volgt dadelijk naar het harde
215 oorlogsrecht, waarvan men zich hier maar geen voldoende rekenschap geeft. Gepakt en gezakt loopen menschen in alle straten, het zijn Hollanders, die naar hun veilig moederland trekken, weemoedig nagestaard door de Luikenaars, die de stad niet verlaten mogen. Van hen zou er dan ook niet gebrandschat kunnen worden. Een proclamatie verkondigde immers, dat 50 millioen franks oorlogsschatting opgebracht moest worden door de provincie Luik! Heele risten proclamaties werden aangeplakt. Terwijl ik er een lees, is men al weer bezig aan een ander, dat vermeldt, hoe
220 voortaan niemand meer na 6 uur des avonds zich nog op straat mag begeven, dat de deuren open moeten blijven, de vensters verlicht enz. Een ander bedreigt met fusilleeren en verbranding de personen bij wie en de huizen waarin nog wapens worden
225 gevonden, en ook dat in alle huizen huiszoeking zal worden gedaan. De inwoners brommen, fluisteren zacht tot elkaar en zien rond met giftige, vlamme blikken. Arbeiders worden opgeroepen om de forten aan den linker Maasoever te helpen versterken, de forten, die dienen moeten om straks hunne zonen, bloedverwanten, in elk geval landgenooten te beschieten, wanneer het Deutsche leger eventueel gedwongen
230 mocht worden zich terug te trekken. Vrijwillig zal wel niemand zich komen aanbieden, te meer daar de proclamatie eindigt met de woorden: "Des ouvriers volontaires seront embauchés à partir du 21 Août sur la rive gauche de la Meuse, ou on fera connaître les conditions détaillées." De straten en pleinen, in welker gebouwen legeroversten zich hebben gevestigd, zijn door de soldaten afgezet. Niemand mag passeeren. Van
235 oorlogs- en ander nieuws is de stad geheel afgesloten. Aan een paar eerw. geestelijken vertelde ik van den dood des Pausen. Men was verslagen, niemand, die er nog iets van wist. Welk een toestand in een stad van meer dan honderdduizend inwoners! Op een plein stond ik verbluft te staren naar verscheidene enorm zware kanonnen. Zij waren gedomonteerd in de stad gebracht, werden op eigen rails vervoerd
240 en dienden ter beschieting van de forten. Ieder wordt afzonderlijk getrokken door een locomobiel. Wat kon tegen zulke stukken bestand blijken? En de Luiksche forten konden in deze richting niet antwoorden, daar ze de stad zelf beschoten zouden hebben. Ziet daar het geheim hunner overgave. Belangrijke berichten doe ik op over een grooten slag, die twee dagen gewoed heeft bij Libramont, iets ten W. van Luxemburg, waar een
245 Deutsche troepenmacht achter de fortenlinie van Namen had gepoogd om te trekken. Met groote verliezen waren de Duitschers teruggeslagen en het aantal dooden was geschat op vele duizenden. Hoe ik dit weten kan? Ik mag het niet zeggen, maar kon ik het vertellen, dan weet ik zeker, dat ge erkennen zoudt, dat mijn bron goed was en mijn zegsman, een zeer hoog staand persoon in dit geval, het weten kon en moest.
250 't Is nog slechts enkele minuten voor zessen en ik heb nog geen tijd gehad een hotel te zoeken. Ik begin. "Tout est pris par les Allemands". Overal waar ik kom is dit het eenige en ontmoedigende antwoord. 't Is zes uur. Vlug doorkruis ik de straten en word

al een paar maal aangehouden. Ik vertel, dat ik geen hotel kan vinden en men vermaant mij voort te maken. Maar "tout est pris par les Allemands" blijft het resultaat.
255 Steeds dikwijler word ik aangehouden, steeds meer dreigend toegedonderd. Eindelijk, eindelijk, heb ik een derde-rangs hotel gevonden, waar ik dan blijven kan, als ik me met een plaatsje in het nokje van het gebouw behelpen wil. Wat graag! 's Nachts word ik wakker. Overal in de omgeving knetteren de gewerschoten, vermengd met gegil en gehuil. In mijn hotel is het een helsch lawaai. Er wordt geschreeuwd, deuren slaan
260 open en dicht, er wordt gedraafd op en af de trappen. Ik blijf liggen luisteren in mijn bed. Het rumoer is nu beneden, doch ik vind het beter in mijn kamertje te blijven. Als het eindelijk wat stiller geworden is en het geknetter der geweren heeft opgehouden, val ik door mijn vermoeidheid van den afgeloopen dag weder in slaap. 's Morgens ben ik vroeg wakker en spoedig beneden om m'n ontbijt te gebruiken. Stoelen
265 en tafels liggen omver, doch ik vind niemand. Ik doorloop café, keuken, woonkamer, ik roep luid en klop op de deuren, doch niemand vertoont zich. Dan begeef ik me langs de wijdgeopende deuren de straat op, waar ik ook in vele huizen wanorde bemerk met deuren, wijd geopend. In een andere buurt verneem ik, dat dezen nacht weer personen gefusilleerd zijn, omdat er op soldaten geschoten was, die huiszoekingen kwamen doen,
270 en dat een groot aantal mannen, vrouwen en kinderen waren weggevoerd in gevangenschap. Zou dat ook het geheim van mijn hotel geweest zijn, het "Hotel de la Paix"? Maar welk gelukkig toeval heeft mij dan beschermd? Zoo is de toestand in Luik.

De toestand te Parijs.

275 PARIJS, 18 Aug. (Van onzen Parijschen correspondent. Vertraagd). Parijs heeft gisteren een oogenblik van ontroering gekend. Gisteren om bij tien oponden zich wijd de deuren van het ministerie van oorlog: uit naam van het leger werd aan het publiek vertoond na de eerste vlag op den vijand veroverd. Het enthousiasme van de menigten was groot, doch zeer kalm. Van de gewone heftigheid bij manifestaties in
280 andere tijden is niets te speuren; welken een diepe ontroering. Zeide ik gisteren, dat Parijs kalm was, ik vrees weldra te moeten zeggen: te kalm. Toen de mobilisatie den eersten Augustus werd afgekondigd tusschen vier en vijf uur in den namiddag, is dit het sein geweest van het staken van allen arbeid. Ik lees, dat in Brussel het werk voort wordt gezet, zooals in gewone tijden. Hier is het precies het
285 tegenovergestelde. Sinds de oorlogsverklaring ziet Parijs er uit als ware het immer Zondag. Ateliers en fabrieken zijn gesloten, zooals vele winkels. Frankrijk heeft overvloed van alles en vreest den honger niet. Doch als er in den binnenlandschen toestand geen verbetering komt, zal het hongerigen moeten vreezen. En dreigt dan de
290 revelatie? Niet alle mannen zijn naar het oorlogsterrein vertrokken. Ten eerste zijn hier de te jonge en de te oude lieden. Ten tweede al degenen, die pas later zullen opgeroepen worden. Die allen zijn zonder arbeid. Bovendien zijn zonder werk alle vrouwen en meisjes. De Staat en de Gemeente voeden de vrouwen, wier man of zoon onder de wapenen is. Maar de overigen? Er wordt door de openbare en particuliere
295 liefdadigheid veel gedaan, doch onmogelijk kan ze de duizenden en duizenden voeden gedurende maanden. Er bestaat eene organisatie ter vervoering van stedelingen naar het land en ter regeling van den arbeid in de velden, waar natuurlijk arbeid in overvloed is. De regeering zoekt tevens naar middelen ter hervatting der openbare werken. Dit blijkt echter zeer moeilijk te wezen.
300 Ten eerste ontbreken de technische leiders en voor sommige dier werken is de leiding der specialiteiten onontbeerlijk. Ten tweede ontbreken de bouwstoffen, die ons voor een groot deel uit het buitenland werden aangevoerd. Van alle kanten moedigt men de rijken aan het geld niet op te potten. Indien de modeartikelen verkocht werden zooals
305 vóór den oorlog, zou dit reeds aan velen brood verschaffen. Modemagazijnen, die anders voor 1000 à 1500 frank per dag aan kant en zijde verkoopen, ontvangen thans voor één of twee franken. Duizenden en duizenden rijke vrouwen bieden zich elken dag overal aan, vragend, hoe ze het nuttigst voor Frankrijk kunnen zijn. En overal
310 ontvangen ze dit antwoord: "Door te koopen en dus te doen arbeiden. Amerika, zegt men, heeft voor 300 millioen franks bestellingen aan Frankrijk gedaan, terwijl de heer Shoninger en Brauk verklaarden, dat de Amerikaansche Kamer van Koophandel zoo
315 goed als zeker kon beloven, dat de bestellingen van speelgoed en andere "articles de Paris" met het oog op de niet zoo ver verwijderde feesten van Kerstmis en Nieuwjaar aan Frankrijk zou gedaan worden. De toestand van den arbeid is op het oogenblik een groot gevaar. Maar wijl Frankrijk het inziet, is het te hopen, dat men er verandering in zal brengen. Parijs, dat niet arbeidt, verkeert op het oogenblik in een
schrijfperiode. Op alle hoeken van straten vindt ge kooplieden met speciaal gedrukte briefkaarten, die twee sous per dozijn kosten en niet gefrankeerd behoeven te worden. Twaalf briefkaarten voor twee sous, ieder kandus schrijven naar hartelust. En die briefkaarten worden des te meer verkocht, daar officieel gewaarschuwd is, dat alleen

320 open briefkaarten zonder eene enkele aanduiding weinig of geen vertraging zullen
325 ondervinden. Bij het adres zet men de legerafdeeling, waartoe de soldaat behoort, en
de militaire post zorgt voor de bezorging. Omgekeerd schrijven de soldaten wel hoe ze
het maken, doch er is geen enkele aanduiding waar ze zijn. Alles is geheim. Ik heb
330 enkele brieven kunnen zien, ontvangen door bureu en bekenden. Geen enkele aanduiding
was er omtrent de plaats, waar de soldaten zich bevinden. Alleen twee heb ik er
gezien, waarin de schrijver vaag aanduidde, dat hij in Duitschland was. In een van
die brieven wordt gezegd, dat de Duitschers zeer bang zijn van de bayounetten. "Ik
had nooit gedacht," heet het, "dat een Duitscher zoo langzaam was. Wij, Franschen,
335 zijn gewoon met de bayounette bliksemsnelle bewegingen te maken, die bij de Duitscher
den indruk moeten wekken van goocheltoeren. Een, twee, drie... Drie stooten in een
seconde en dan is de Duitscher nog niet klaar met zijn eerste beweging."
Evenals in Engeland begint men ook hier tamelijk over te hellen tot de meening, dat
de oorlog lang zal duren. Men houdt hier echter rekening met een factor, die wel eens
340 spoedige dan men denkt, tot vrede zou kunnen dwingen: Hongersnood. Men zegt hier, dat
Duitschland er het ergste en het eerste onder lijden zou (volgens velen nu reeds),
maar ook de andere naties na langeren of korteren tijd. Slechts een heel bescheiden
plaatsje heb ik gisteren machtig kunnen worden buiten op de trappen van de Madeleine-
kerk. De toeloop tot de plechtige Heilige Mis, die voor het heil van Frankrijk werd
345 opgedragen, was zóó groot, dat een deel der geloovigen geen toegang kon vinden.
Slechts uit de verte zag ik achter het hoogaltaar de groote, witte banier met het
Roode Kruis. De eereplaatsen waren afgestaan aan de Dames de France en alle dames van
den ambulancedienst. Z. Em. kardinaal Amelle hield een vaderlandsch-katholieke
toespraak. Ik heb Monseigneur zien huldigen bij het uitgaan der kerk. Men kon zich
350 moeilijk voorstellen, in clericale Parijs te zijn. Het was een tafereel van helaas,
lang vervlogen tijden. Een ontzaglijke menigte kwamden aartsbisschop tegemoet.
Vrouwen van allerlei rang en stand drongen zich naar voren, om het kardinaalsrood aan
te raken. Overal klonk het, doch eerbiedig als een gebed "Vive la France!" en in den
blik van Monseigneur kwam het me voor het antwoord te lezen: "Dieu il veut," zooals
zooeven de muziek speelde (uit de Jeanne d'Arc van Gounod). Het was een van die
350 oogenblikken, waarop men werkelijk den indruk kreeg, dat we een heiligen oorlog
voeren.

De stemming in Duitschland jegens Nederland.

DÜSSELDORF, 12 Augustus. (Van onzen Duitschen correspondent. Vertraagd.) Iedereen in
Holland weet, dat de "Durchschnittschutscher" zeer uit de hoogte en daarom
355 buitengewoon degcutant tegenover hun bewoners van kleine staten kan optreden, iederen
Duitscher is de weergalooze ontwikkeling van het Duitsche rijk min of meer in zin bol
geslagen. De meesten gevoelen zich zelf als de belichaming van hun leger en vloot te
zamen, en kunnen tegenover de bewoners van kleine staten een toon aanslaan, die een
zelfs niet te sanitrinistisch vaderlandslievende ten hoogst irriteeren kan. Vooral
360 als de eerste de beste Duitscher met "Gönnermine" je op je schouder tikt en je
goedmoedig verklaart: "Bei der nächsten Gelegenheit stecken wir Holland ein!" Ik heb
bij zulke woorden meermalen mijne handen voelen jeuken. Vooral de reizende Duitscher
heeft zich in het buitenland veel vijanden gemaakt, en met name het schuldkonto der
onontwikkelde Duitschers, der (ook in Duitschland beruchte) kantoerjochies en der
365 zoogenaamde dumme Jugend is daarmede belast. In intellekueele en diplomatische
kringen heerscht een geheel andere toon. Men ontmoet het niet zelden, dat de
ontwikkelde Duitschers "restlos" de fijnere beschaving van Holland toegeven. Ze
hebben dan iets kruiperigs in hun stem, dat ook al niet sympathiek aandoet. Met de
eerste klasse, met de onontwikkelde, debatteeer je eenvoudig niet. Met de
370 onontwikkelde in gesprek, kan je zelfs dikwijls ietwat hoogmoedige uitdrukkingen
riskeeren, zonder dat het kwalijk genomen wordt. Sprekend over de vrijheden in
Holland, heb ik dikwijls het woord van den Rembrandtdeutsche ir. Julius Langbehn,
gebruikt: "Es wäre gut, wenn Holland Preussen annectierte, damit endlich mal
freiheitlicher Geist in Deutschland ledendig wird." Men werd niet boos. De ervaring
375 leerde, dat het in vredestijd goed was tegenover de zonen der Germania met scherpe
tanden van je af te bijten. Hoogstens riskeerde je, dat ze je een "Frechdachs" vonden
en dat ze vertelden, dat alle Hollanders meteloos hoogmoedige "deftige Menieren"
waren.
Toen de oorlog uitbrak, werd de stemming anders. Overal probeerde men, je uit te
380 hooren: wat zal Holland doen? Holland gaat toch met ons mee? Anderen gingen verder en
spraken brutaal opnieuw van "einstecken", lieten op niets gegronde waarschuwingen
hooren. "Holland ist auch solch ein unsicherer Kartonist," zeide mij een rabiāt
geworden Germaan, warum werden die Hollander nicht ausgewiesen?" Andere deskundigen
verwarden België met Holland en beweerden, dat Holland Antwerpen sterk verdedigen

385 moest, anders zouden de Duitschers Holland binnenvallen. Van den 6en tot 9en Augustus
liepen er hardnekkige geruchten, dat de Duitschers door Limburg over Eindhoven(!)
naar België trokken, dat er een heel legerkorps apart gehouden werd, om
"Wilhelmienchen" tegen de Engelschen te beschermen, enzoovoorts. Vergeefs wees ik er
op hoe de Deutsche Regeering in Den Haag had laten verklaren, dat de neutraliteit van
390 Holland geëerbiedigd zou worden. De lui waren stapelgek geworden en iedereen had een
spoorwegbeambte als familielid, die zelf de troepen door Holland vervoerd had. Niets
hielp. En ik sprak niet meer. Toen kwamen de eerste berichten van de gewelddadige
uitdrijving van vreedzame Duitschers uit België, berichten over de verschrikkelijke
mishandelingen door Belgen tegenover weerlooze Duitschers bedreven. Een matelooze
395 woede tegen België vrat door heel het Deutsche volk. En Holland werd troef. Nog meer.
Toen de berichten gepubliceerd werden over het menschlievende gedrag der Hollanders
tegenover de Duitschers, die uit België als ellendige uitwijkelingen de Hollandsche
grenzen overschreden hadden, werd Holland troetelkind. Alle kranten stonden elken
avond vol van de humaniteit en menschlievendheid der Hollanders. In alle toonaarden
400 werd dit volkskarakter geprezen. De kranten openden een nieuwe rubriek: "Unsere
Freunde". En die Freunde waren wij. De "Kölnische Zeitung" schreef "Holland ist über
alle Massen zu loben!" De "Kölnische Volkszeitung" sprak er zelfs van, dat
Deutschland na den oorlog Holland alles rijkelijk zou vergelden. Er werden is andere
bladen dingen aangeduid, waarover ik straks zal schrijven. Ook de Berlijnsche pers
405 zong mee het lied van lof voor Holland. In verschillende bladen in het Rheinland
werden gedicht en, waarin Koningin Wilhelmina verheerlijkt werd. Ik zag in Dusseldorf
een portret van Hare Majesteit met bloemen omgeven in een uitstalkast. Op een
banderole stond: "Heil dir, Wilhelmina!" Ikzelf was een paar maal het voorwerp van
een ovatie in café's te Dusseldorf en Keulen, toen bekend geworden was, dat ik een
410 Hollander was. Ik heb de goede menschen bedankt en een paar vriendelijke woorden aan
het adres van Deutschland gezegd.
Inderdaad is het gedrag van de Hollanders, vooral aan de grenzen, bewonderenswaardig
geweest. Men kan in Holland niet naar waarde schatten, hoe Holland op het oogenblik
in Deutschland geprezen wordt. Dat de Prins der Nederlanden in Maastricht de gewonde
415 Duitschers bezocht had, was hier al spoedig bekend en lokte het eene "Hoch" na het
andere uit. Welk een dankbaarheid bezielt hen, die, uit België verdreven, in Holland
hulp vonden! Welk een onschatbaar voordeel voor onzen naam en ons volk, nu zoovele
Oostenrijkers naar hun land teruggekeerd zijn, vol dankbaarheid voor de liefde, die
zij in Holland ondervonden! Ik heb honderden vluchtelingen gesproken en ik heb mij,
420 terwijl mijn oogen vochtig werden, laten vertellen van al die weldaden, die zij in
Holland ondervonden hadden. Velen hebben mij, die toch niets voor hen gedaan had, vol
dankbaarheid de hand gedrukt, alleen omdat ik Hollander was. Wat die arme menschen
mij vertelden over de behandeling in België ondervonden, is voor het grootste deel
niet weer te geven. Het schijnt, dat de Belgen, of beter het Belgisch gespuis, hun
425 laagste driften hebben laten gaan. De toestand van vrouwen en meisjes was
deerniswekkend. Maar aldoor klonk weer uit hun mond de lof van Holland. Hoogst
merkwaardig was, dat vele Duitschers, die uit Belgische badplaatsen gevlucht waren –
zooals men weet werden de Belgische badplaatsen door duizenden en duizenden
Duitschers jaarlijks bezocht – mij verklaarden, dat zij en geen andere Duitschers
430 ooit meer naar België zouden gaan. "Wij komen voortaan naar Holland", zeiden ze.
Zeer karakteristiek was het verhaal van een professor uit Praag. De oude heer was zes
dagen in Brugge is de gevangenis opgesloten geweest, na in triumph verschillende
malen door de stad te zijn gevoerd onder de beschimpingen van het grauw. Hij en zijn
lotgenooten hadden drie dagen absoluut geen eten gehad. Den vierden dag kregen ze
435 verlof om eten te laten halen. De gevangenisdokter had hen toen echter met cynische
woorden er opmerkzaam opgemaakt, dat het voedsel waarschijnlijk vergiftigd was. De
arme menschen hadden er dientengevolge niet van durven eten. Den vijfden dag kwam de
nieuwgebakken Minister van Staat Vandervelde, om de gevangenen te inspecteeren. In
tegenwoordigheid van den minister kregen de menschen toen heel goed eten. Maar zoodra
440 de minister zijn hielen gelicht had, kregen ze weer niets. Mijn zegsman en zeer veel
anderen hebben mij herhaaldelijk gevraagd, in Holland in de kranten te publiceeren,
hoe dankbaar ze Holland zijn. Op de intellectuelen in Deutschland heeft de
menschlievende handelwijze van Holland een diepen indruk gemaakt. Velen, die niet
onbekend waren met onze geschiedenis, verklaarden, dat Holland door de eeuwen heen
445 altijd niets dan ellende van Engelsche en Fransche zijde geleden hadden. Zij legden
er vooral den nadruk op, dat België ons met hulp van Frankrijk ontnomen was. Er
gingen veel stemmen op, die hoopten, dat na den oorlog Deutschland aan Holland zijn
schuld dankbaar zou afbetalen, door Antwerpen en geheel Vlaanderen, dat toch
eigenlijk Nederlandsch is, aan Holland terug te geven. Ik zou van dit, om het maar
450 alleen voorbarig te noemen, plan in het geheel niet reppen, als mij niet

verschillende Rijksdagafgevaardigden, onder wie er waren met grooten invloed, mij niet hetzelfde gezegd hadden. Daarbij wezen ze erop, dat de Belgische bladen zich tamelijk onsympathiek tegenover Holland gedroegen, door telkens weder te beweren, dat wij de Duitschers door Limburg lieten trekken. Verschillende bladen in Duitschland opperden ook reeds het plan, om Vlaanderen weer Hollandsch te maken. Door deze publicaties is de gedachte, Holland moet weer in het bezit van Vlaanderen gesteld worden, reeds gemeengoed van de massa geworden. Het leek mij daarom noodzakelijk, dat ik u daarvan op de hoogte bracht. In ieder geval blijkt er uit, op welke wijze en in hoe grooten omvang Holland op het oogenblik in Duitschland troef is. Men zal misschien zeggen, dat de Duitschers wel wat vlug beginnen met de kaart van Europa te wijzigen. Dit doet hier iedereen echter met dood-ernstig gezicht. Dat komt voort uit het rotsvaste vertrouwen op de overwinning, die iedereen Duitscher bezielt en waarvan ik u reeds in een vorigen brief schreef. Men zal wel nieuwsgierig zijn, wat er naar Duitsche opvatting met het Walenland gebeuren zal. De algemeene meening is, dat de Duitschers alle Walen dwingen zullen het land te verlaten. Het land zou dan bevolkt worden door de honderdduizenden Duitschers, die vóór den oorlog in Frankrijk, Rusland, Servië, Belgen Engeland woonden en die na den oorlog niet meer in deze landen zullen kunnen verblijven. Ik geef u door dit te berichten, alleen de stemming weer, die in Duitschland heerscht. Ik heb alle mogelijke categorieën van het volk gevraagd en aldoor weer hoort men hetzelfde: België moet verdwijnen. Ik geloof echter, dat men rustig beweren kan, dat de uiterst vriendschappelijke stemming, die op het oogenblik in Duitschland jegens Holland heerscht, voor ons volk van onberekenbaar nut kan zijn.

475 **TEGENSPOED DER FRANSCHEN EN ENGELSCHEN.**

LONDEN, 25 Augustus (Reuter). Het Fransche gezantschap bevestigt, dat het Britsche leger ten westen van de Maas aan den linkervleugel door de Duitschers aangevallen, hoewel zeer aan het vuur blootgesteld, den vijand weerstand bood met de gewone koelbloedigheid. Het Fransche leger, dat in deze streek opereerde en optrok tegen het aanvallende legercorps, heeft, door geestdrift aangevuurd en hoewel door een moordend vuur ontvangen, doorgezet, doch was door een tegen-aanval van de Pruisische garde ten slotte gedwongen terug te trekken, echter na den vijand enorme verliezen te hebben toegebracht. Het Duitsche élitecorps van de garde heeft zeer ernstige verliezen geleden. Ten oosten van de Maas zijn onze troepen voortgetrokken over zeer moeilijk terrein en hevig beschoten van uit de zoom der bosschen. Zij moesten terugtrekken, na een levendig gevecht ten zuiden van de Semois. Aan onze troepen en aan de Engelsche werd bevolen, stelling te nemen te nemen op een dek-linie, welke zij niet zouden hebben verlaten, indien de bewonderenswaardige poging der Belgen hen niet in staat had gesteld, het Belgisch grondgebied te betreden. De stellingen zijn ongeschonden. 490 Onze ruitery heeft niet geleden en onze artillerie bewees haar voortreffelijkheid. Officieren en soldaten bevinden zich in uitstekenden toestand. Voldoende aan de bevelen zal aan het gevecht een ander karakter gegeven worden: de Franschen zullen nl. tijdelijk verdedigend optreden en te gelegenertijd op aanwijzing van het hoofdkwartier weder aanvallen. Onze verliezen waren aanzienlijk; het zou voorbarig 495 zijn getallen te noemen. Hetzelfde is van toepassing op 't Duitsche leger; het leed zoovele verliezen, dat het den tegenaanval moest staken. Ons leger neemt nieuwe stellingen in.

De Engelsche vloot te Ostende.

500 OSTENDE, 20 Aug. (Eigen bericht). Een Engelsche vloot, bestaande uit twee groote kruisers, 6 torpedojagers en 2 onderzeeërs, ligt op de reede van Ostende. De burgemeester bracht een bezoek aan het admiraalschip, waar hij een lang onderhoud had met den commandeerenden officier. De burgerwacht van Ostende die eerst ontwapend was, is thans weder bijeengeroepen. De Engelschen hebben ammunitie gezonden over Brugge 505 naar Gent. Het convooi bestond uit 60 gesloten wagons gevolgd met wagons met mondvoorraad. Te Ostende zijn een groot aantal bekende personaliteiten aangekomen. O.m. de gouverneur van Brabant, de legerstaf van de provincie Brabant. Zij hebben zich allen gevestigd in het stationsgebouw aan de Kade te Ostende. Te Zeebrugge is een klein Engelsch eskader met een transportschip aangekomen. Het transportschip 510 bevat 200.000 liter benzine voor vliegmachines. Verscheidene gepantserde vliegmachines zijn ontscheept. Het transportschip werd door een torpedovernieler vergezeld.

ROOSENDAAL, 24 Aug. (Eigen bericht). De treinverbinding met Antwerpen is tot Capellen 515 verboden. Na 8 uur mag niemand meer de stad verlaten. Verscheidene Hollanders bevinden zich nog te Antwerpen. Gisternamiddag zijn talrijke militairen langs de

Mairie getrokken met lansen en andere zegeteekenen, die op de Duitschers veroverd werden.

520 **Een luchtschip boven Antwerpen.**

BERGEN OP ZOOM, 25 Augustus. (Van een bijzonderen correspondent). Ik heb u nog niets uit deze streken kunnen melden en moest de redactie en de lezers, niettegenstaande herhaald verzoek, teleurstellen. Er was niets te melden. De grenzen worden scherp bewaakt en 't heette, dat geen Hollander levend zich meer in België kon wagen.

525 Verhalen doen de ronde van Nederlanders, die zich te veel over de grenzen gewaagd hadden, en doodgewoon als spion zijn gevangen genomen door de Belgen. Wat van al die vertelsels waar is kon ik hier niet achterhalen en zoo geef ik u ook als een gerucht slechts weer, dat een bakker, die een der Belgische grensdorpen van brood voorzag en zich te nieuwsgierig betoonde, drie dagen in de gevangenis heeft gezeten als spion.

530 Natuurlijk is men er streng, doch feit is, dat ik ongemoeid zonder legimitatiepapieren over de grenzen gekomen ben en in België heb rondgezworven, met vele personen gesproken en tal van geruchten heb opgevangen. Zoo vernam ik, dat er tusschen Charleroi heftig gevochten is, waarbij de geallieerden zich zouden teruggetrokken hebben. De verliezen beiderzijds zijn zeer aanzienlijk. Rondom
535 Antwerpen is 't nu rustig. De verbinding van Brugge met Gent is hersteld. Een groote verwarring moet echter een Duitsch luchtschip in Antwerpen veroorzaakt hebben. Ik althans vernam, dat er een Zeppelin hedennacht boven Antwerpen had gekruist en 6 bommen in de stad zou hebben geworpen, die op de Meierplaats ontploften, waardoor verschillende burgerwachten doodelijk werden getroffen. Meermalen moeten reeds
540 Duitsche vliegers en bestuurbare luchtballons boven Antwerpen gezien zijn.

Aan de Belgisch-Brabantsche grens.

ROOSENDAAL, 24 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent). Vier - zegge: hun 4 - reizigers kwamen gisteren met een Belgischen trein van 7.50 n.m. hier aan: een oude
545 vrouw die stof-sloffend het lange perron oversukkelde en een jonggetrouwd paar met een kindje van eenige maanden, die vlug naar de visitatie-zaal zich spoedden, om maar gauw te staan op neutralen bodem buiten het station. 't Was een sein voor ons, dat Antwerpen zijn poorten had gesloten, nader vernamen we, dat de verbinding Antwerpen-Capellen verbroken was. Nu zullen de douane-beambten in 't bijzonder en het
550 stationspersoneel in het algemeen het wat gemakkelijker krijgen, dan in de verlopen drie weken, toen deze menschen nacht noch dag schier een oogenblik rust hadden. Ook de heele Zuidergrens heeft gisteren een dag van spanning doorleefd, want onheilspellend verspreidde zich door deze streek het later valsch gebleken gerucht: Engeland heeft onze Regeering een ultimatum gezonden oven een nadere verklaring
555 omtrent den handel, die Nederland op 't oogenblik met Duitschland drijft. Velen zagen in deze kwestie den stok, dien Engeland grijpen wil om den hond te slaan, m. a. w. België's bondgenoot wil van deze zaak een casus belli maken, om een reden te hebben de Schelde op te stoomen met zijn oorlogsvloot, ten einde het bedreigde Antwerpen van die zijde tegen een Duitschen aanval te beschermen. Spare de hemel de Zuidergrens
560 voor de gruwelen van een oorlog, die onze mooie streek zou herscheppen in een woestenij!

Aan de Belgisch-Limburgsche grens.

MAASTRICHT, 23 Aug. (Van onzen Maastrichtschen correspondent.) Aan de grenzen bij de
565 Hollandsche wachtposten stond het heden vol nieuwsgierigen, op korten afstand waren de gevangen burgers aan het werken; ze liepen in een zwaar beladen wagen, geëscorteerd door Duitsche soldaten, en trekken vrachten steenen, benoodigd voor het maken van wegen. Ik zag knapen met korte broeken en grijsaards in het gareel; Zondagsrust kent men niet in oorlogstijd. Vrouwen en kinderen der gevangenen, in
570 Eijsden verblijvende, mogen op bepaalde tijden bezoeken afleggen. Als de vastgestelde tijd verstreken is, moeten ze onverbiddeijk weg; bij de minste weigering, komt geweer of revolver in den aanslag. Op een nacht wisten twee gevangenen, die hand- en spandiensten moesten verrichten, te ontvluchten en veilig op Hollandschen bodem te komen; de talrijke kogels der Duitschers vlogen over hen heen. De bruggen over de
575 Maas bij Lixhe, die ik van nabij heb gezien, dienen om eventueel den aftocht der Duitschers te vergemakkelijken. 't Zijn sterke vaste houten bruggen, die de Deutsche genie alle eer aandoen. De troepen, die Zondagmiddag nog vóór de Maas lagen tegenover Lixhe, hadden plots bevel gekregen een het garnizoen Luik te gaan versterken. In den
580 nacht van Zondag op Maandag zouden ze afmarcheeren. Ik vernam nog van een Duitsch onderofficier, dat hij onder bewaking had 162 gevangenen, onder wie de deken en de burgemeester van Visé. In den loop van den namiddag was op verren afstand het gedreun der kanonnen te hooren. Bij Waremine was weer gevochten. In de velden op Hollandsch

gebied zijn vele groote gaten in den grond geslagen door de bommen van het fort Portice. Het waren kuilen van 1 M. diameter; de bommen (granaten) waren echter reeds
585 opgegraven.

MAASTRICHT, 24 Aug. (Van onzen Maastrichtschen correspondent.) Het dorpje Lanaeken, ten Noorden van Maastricht, juist over de grens, heeft sedert eenige dagen de
590 Deutsche soldaten in kwartier gehad. Doch velen hadden de komst der Duitschers niet afgewacht maar het dorp verlaten vóór de Deutsche huzaren er hun intrek namen. Zondagmiddag kwam plotseling het bevel, dat de Duitschers moesten vertrekken, hoewel het aanvankelijk in hun bedoeling had gelegen minstens twee etmalen te Lanaeken te verblijven. Over het algemeen is de inkwartiering der Duitschers ordelijk verlopen. Direct toen zij in het dorpje kwamen, haalden ze de Belgische vlag van het
595 gemeentehuis en de Deutsche kleuren woeien aanstonds van het stadhuis. Op de huizen van de Nederlanders werden briefjes geplakt: "Wird gebeten dieses Haus Zu schönen*. In de kazerne der marechaussee hebben de Duitschers geweldig huis gehouden: meubelen, kleeding, administratie, alles is kort en klein geslagen en verscheurd. De Duitschers waren zelfs royaal en deelden linnengoed en kleeding aan de bevolking uit.
600 De Duitschers betaalden hun inkwartiering, gaven bij het afscheid zelfs geldstukjes aan de kinderen. De door hen gerequireerde paarden werden betaald met bons. Er is in de gemeente geen enkel huis verbrand, en niemand werd in gijzeling gesteld. De soldaten hebben zich niet kunnen onthouden van strooptochten; kippen en eenden werden bij dozijnen neergeknuppeld. Een soldaat, die bij een boer een som gelds had
605 gestolen, werd onder strenge bewaking gesteld van een paar Duitschers; de handen en voeten waren met touwen aan elkaar gebonden; zoo lag hij op wat stroo in een afzonderlijk vertrek. Toen de Duitschers het dorp verlieten in de richting van Tongeren, werd de dief, die volgens de verklaring van een officier voor den krijgsraad zou terechtstaan, gebonden op een paard en geheel ontwapend medegevoerd.
610 De boeren hebben van de Duitschers wel geen aangename herinneringen, doch niemand is gedood, niets is verbrand, en er bestaat nog een geringe kans, dat er klinkende munt komt voor de meegevoerde paarden.

De opmarsch der Russen.

615 PETERSBURG, 24 Aug. (Reuter). De Deutsche strijdkrachten zijn in volkomen terugtocht, zij willen de rivier Angerapp, zijrivier van de Pregel, bereiken en daarover teruggaan. De overgang dezer rivier bij Darkehrnen is in handen der Russen. Westelijk van de Masurische meren bezetten wij de steden Johannesburg, Ortelberg en Wiltenberg (ten zuiden van de lijn Koningsbergen-Insterburg (Red.)). Op 23 Aug. bezetten we
620 Soldan, de bewoners namen de vlucht. Neiderburg is door de Duitschers ontruimd en in brand gestoken. De verbindingslijn der Deutsche troepen met Pruisen wordt bedreigd. De slag bij Gumbinnen, welke het gevolg had een terugtocht van het Deutsche leger, was beslissend voor het vraagstuk van het gebied van Oost-Pruisen aan gene zijde van de Weichsel.

RUSSISCHE OVERWINNING OP DE OOSTENRIJKERS.

ANTWERPEN, 24 Augustus. (Reuter.) Een mededeeling van de Russische legatie meldt, dat negen Russische escadrons bij het station Plainhow, tusschen Dotchen en Sferow, streken tegen een tweevoudige overmacht. Niettemin werden de Oostenrijkers verslagen.
630 Wij namen twee batterijen en maakten 160 krijgsgevangenen. De Oostenrijksche strijdmachten vielen Vladimir aan, doch moesten overhaast vluchten naar Sokol. Een deel van de rivier de Sereth houden wij bezet. Het offensief in Galicië heeft veel succes.

Oostenrijksch bericht.

635 WEENEN, 25 Aug. (Korresp.-bureau). Uit het oorlogsperskwartier wordt gemeld: "De aanvallende beweging onzer troepen aan beide zijden van den Weichsel wordt onafgebroken voortgezet. Ten westen van de rivier staken onze troepen met de Deutsche bondgenooten, onder kleine gevechten, de Lysajova over en bereikten gisteren een
640 zijriviertje van de Kamionka tusschen Kielze en Radorn ten oosten van den Weichsel. Onze troepen wierpen op 23 Augustus zegevierend den vooruitdringenden vijand terug bij Krasnik op den weg naar Lublin. De sterkte der vijanden was twee Russische korpsen. Meer de 1000 Russen, onder wie vele officieren, vielen in onze handen. Wij maakten een aantal vaandels, machinegeweren en stukken geschut buit. Een aanval van
645 20.000 Russen — meerendeels cavalerie — tegen de grens van Boekowina werd bij Nowosielitza volkomen afgeslagen.

DIENST GESTAAKT.

650 BOSTON, 25 Aug. (Reuter.) Een Duitsch eigenaar van een station voor draadlooze telegraphie te Tucherton kreeg bevel den dienst te staken, daar de oorspronkelijk verleende machtiging slechts voor drie maanden gold en alleen proefnemingen betref. Het gebruik van dit station tot het overbrengen van telegrammen is onwettig.

Bombardement van Tsingtau.

655 TOKIO, 24 Aug. (Reuter.) In een extra-editie van de "Yamato" wordt gemeld, dat de beschieting van Ssingtau (de hoofdplaats van het Duitsche pachtgebied van Kiau-Tsjao, gelegen aan de Golf van dien naam), door de Japansche vloot is begonnen.

660 BERLIJN, 24 Aug. (W. B.) De Keizer van Oostenrijk heeft aan het Oostenrijksch oorlogsschip "Kaiserin Elisabeth" het bevel gezonden te Tsingtau aan het gevecht deel te nemen.

Na den dood des Pausen.

Het Conclave.

665 ROME, 24 Aug. (Reuter.) De Congregatie van Kardinalen heeft besloten dat het a.s. Conclave zal beginnen op 31 Augustus.

Men zie verder voor den Oorlogstoestand het Tweede Blad en de Laatste Berichten.

670 Amsterdam, 25 Aug. 1914.

BUITENLAND.

GEMENGDE BERICHTEN.

675 Wat gevoelt een soldaat in een gevecht? Een interessante bijdrage tot psychologie van den soldaat, wanneer hij zich in een kogelregen bevindt, heeft een Italiaansch officier gegeven volgens ervaringen in den oorlog van Tripoli. De vraag, welke de gewaarwordingen van den soldaat zijn onder den kogelregen, stelde de officier aan ongeveer 2000 soldaten, die uit den Tripoli-krijg waren teruggekeerd. Voor de soldaten bleek het meest opwindende oogenblik dat, waarin de eerste schoten knalden en de kogels begonnen te fluiten. Bijna allen voegden hieraan toe, dat de indruk, 680 dien zij later kregen, lang zoo erg niet was, als de vrees vóór het gevecht. Ook dat de angst met ieder volgend gevecht geregeld afneemt. Andere soldaten verklaarden weer, dat zij den grootsten angst ondervonden, wanneer zij in de eerste gevechtsrij aan het vuur blootstonden, zonder van plaats te mogen veranderen. Het bevel, om 685 voorwaarts te trekken, was in zulke gevallen een ware verademing. De soldaten wezen nog op andere gewaarwordingen, die zij kregen, als: het gevoel van dorst, tranende oogen, beven, haren die te berge rezen, heesche stem, geeuwen enz. Sterk wordt een soldaat beïnvloed, wanneer een manschap vóór hem staat te beven. Zelfs dappere mannen als Hendrik IV, maarschalk Turenne, Frederik de Groote hebben in den slag gesidderd. De aanvoerder kan tijdens een gevecht het angstgevoel zijner soldaten veel tegengaan, 690 daar in den strijd de officier voor de soldaten alles beteekent; een beweging, een woord van hem werkt kalmeerend, en ook in dit geval heeft de suggestie een grooten invloed. Margiarotti heeft de soldaten gevraagd, welk gevoel zich van hen meester maakte in de hitte van het gevecht. Dat van liefde tot het vaderland, godsdienstige 695 gevoelens, de eed van trouw of de gedachte aan de militaire wetten en straf? "Ik ging vooruit", antwoordden bijna allen, "omdat mijn luitenant vooruit ging". De luitenant en de onderofficier, zijn de eenige, die de soldaten aanhoudend noemen. Wanneer de eerste beklemmende oogenblikken voorbij zijn en het vuur eenmaal begonnen is, voelen alle soldaten zich als van een nachtmerrie verlost. Door vechtkoorts gedreven, denken zij dan aan niets meer!

700

Geen revolutie te Praag.

Van Oostenrijksch-Hongaarsch ambtelijke zijde wordt medegedeeld, dat het bericht uit St. Petersburg betreffende de z.g. revolutie te Praag niets dan een verzinsel is en als zoodanig door de Tsjechische dagbladen gequalificeerd werd.

705

BINNENLAND.

Amsterdam, 52 Augustus.

DE A.S. PAUSKEUZE.

710 Gebruik makende van de verwarring, door de zogenaamde "integrale" beweging aangericht, heeft het dagblad "De Telegraaf" een menigte intrigues gefantaseerd, die om de toekomstige Pauskeuze heeten te spelen. Een zijner correspondenten seint o. m. dit moois: De anti-modernisten zullen kardinaal de Lai steunen, wiens voornaamste kiezers zijn de kardinalen Billot en misschien Merry del Val. De modernisten zullen

715 misschien hun stemmen uitbrengen op kardinaal Maffi, aartsbisschop van Pisa,
kardinaal Ferrari, aartsbisschop van Milaan, of kardinaal Gasparri. Bijna alle
Duitsche en Oostenrijksche kardinalen steunen de laatste groep. De derde, gematigde
groep heeft drie kandidaten, de kardinalen Ferrata, Pompili en monseigneur Serafini.
Deze groep is echter niet sterk." Wij behoeven niet te zeggen, dat de
720 veronderstelling, alsof er modernisten in het H. College zouden zetelen, even onwaar
is als beleedigend. De anti-kerkelijke leugen ligt zóó duimdik op dergelijke
berichten, dat zij onteerend mogen heeten voor het blad, waardoor ze verspreid
worden.

VRIJ VERVOER VOOR MILITAIREN.

725 Dank zij de thans voltooide inlegering der troepen en de welwillendheid der militaire
overheid kunnen militairen bij beurten wel een 24 of 48 uren verlof krijgen, om hun
vrouwen en kinderen te bezoeken. Zondag waren er dan ook meerdere uit het Zuiden des
lands te Amsterdam. Het komt echter, naar ons wordt medegedeeld, herhaaldelijk voor,
730 dat ze wel verlof kunnen krijgen, maar geen geld hebben om de reis te maken, die,
ondanks de reductie voor reizende militairen, toch bij verren afstand nog vrij hoog
is. Hier komt bij, dat het dan voor de minder gegoeden een pijnlijk gezicht is,
wanneer zij hun kameraden vroolijk zien vertrekken en zelf uit geldgebrek moeten
achterblijven. Vaak voorziet de onderlinge hulp in dit euvel, want geen soldaat
735 Maar nu de geheele spoorwegdienst in militaire handen is, zou het zeer ernstige
overweging verdienen, om met verlof gaande militairen op dienstreis te stellen. Het
bezoek nu en dan van het eigen tehuis is, vooral voor de gehuwden, om redenen, die
wij niet behoeven op te noemen, allernuttigst. Als de mensen zich goed en lijdzaam
gedragen, mag geldgebrek geen reden zijn, waarom zij niet eens hun echtgenooten en
740 kinderen zouden terugzien. Wij zijn er zeker van, dat een beschikking van de
militaire overheid, waardoor vrij reizen aan verlofgangers werd toegestaan, met
grote vreugde door alle te velde liggende troepen zou worden ontvangen.

"GESTRANDE" AMERIKANEN.

745 De stroom van "gestrande" Amerikanen in Nederland blijft steeds aanhouden en nu de
booten der Holland-Amerika-lijn de eenige gelegenheid bieden voor den terugtocht naar
Amerika, zijn allen op Rotterdam aangewezen. De toeloop in de afgelopen week was zóó
groot, dat nog lang niet allen op het s.s. "Rotterdam", dat Zaterdag a.s. vertrekt,
kunnen plaats vinden, ofschoon het er 2000 zal medenemen, zoodat de overblijvenden
750 weder aangewezen zijn op de volgende boot. Volgens opgave der internationale
reisbureaux moeten zich op dit oogenblik nog p.m. 45.000 Amerikanen in Europa
bevinden, die allen nog langs denzelfden weg zullen moeten vervoerd worden. De
tegenwoordige hoteldrukke in tal van plaatsen is dan ook ongekend. Er is een
gevolmachtigde benoemd, die machtiging heeft der verschillende regeeringen om de
755 achtergebleven bagage der Amerikanen, die geschat wordt op een 60.000 koffers, heinde
en verre verspreid, in ontvangst te nemen en na te zenden. De Holland-Amerikalijn zou
zich bereid verklaard hebben deze kosteloos naar Amerika over te brengen. Een aantal
Amerikanen moet verzocht hebben met den Amerikaanschen kruiser "Tennessee" de
terugreis te aanvaarden, doch het is nog niet bekend of dat kan of zal worden
760 toegestaan. De "Noordam" van de Holland-Amerika-lijn, is Maandagvoormiddag te New
York aangekomen.

RIJKSAMBTENAREN.

765 Ten einde te bevorderen, dat particuliere klerken en ambtenaren van den actieven
dienstbij de Administratie der dir. belast, enz., die tijdelijk voor de gewone
werkzaamheden niet noodig zijn, in het algemeen belang hun diensten kunnen aanbieden
daar waar aan werkkrachten behoefte bestaat, zijn deze personen van Regeeringswege
aangeschreven om zich te wenden tot de besturen van de arbeidsbeurzen in Amsterdam,
Rotterdam en andere gemeenten. Ook bij de administratie der dir. belast. enz., zal de
770 uitbetaling van traktementen aan gehuwde ambtenaren, die onder de wapenen zijn en
wier tijdelijk adres niet bekend is, kunnen geschieden aan de respectieve
echtgenooten. Aan verschillende rijksambtenaren, ressorteerende onder het departement
van Binnenlandsche Zaken, is voor eenige dagen een schrijven gezonden, waarin wordt
medegedeeld dat zij desverlangd vroeger over het verschenen salaris kunnen
775 beschikken, in verband met den huidigen toestand.

AANGEHOUDEN NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

De Nederlandsche stoomschepen "Trompenberg" en "Ittersum", heden van Kopernick te
IJmuiden aangekomen, melden, dat zij nabij Doggersbank zijn aangehouden en onderzocht

780 door twee Duitsche kruisers, vergezeld door zes torpedobooten.

UITVOERING LEVENSMIDDELENWET.

Naar ons uit goede bron wordt medegedeeld, houdt de regeering zich bezig met de organisatie eener centrale inrichting voor de uitvoering der Levensmiddelenwet (de 785 bijgevoegde artikelen 76 en volgende van de Onteigeningswet) voor zooveel graan en meel betreft. Dit centrale bureau dient voor maatregelen om zooveel mogelijk graan in ons land ingevoerd te krijgen, graan tot meel te laten verwerken en over het geheele Nederland te doen distribueeren. Aan het hoofd van het Centrale Bureau staat de heer Van Eelde; het is gevestigd in de localiteiten der afdeeling Handel van het 790 ministerie van Landbouw, enz., aan de Lange Houtstraat, maar werkt overigens geheel zelfstandig.

DE GEINTERNEERDEN.

795 De Belgische geïnterneerden zijn hedenmorgen, onder geleide van twee officieren, naar het interneringskamp te Balk vertrokken. Dit kamp zal gevestigd worden nabij het kasteel Rijs en komt onder commando te staan van Jhr. Teding van Berkhout.

WAARDEERING.

800 De Directeur-Generaal heeft aan het personeel van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst de volgende dienstorder gezonden: Op Zaterdag 15 dezer viel ons de hoge eer te beurt, dat H. M. de Koningin een bezoek bracht aan het telegraafkantoor te 's-Gravenhage en aan een afdeeling van de veldpost. H. M. wilde met dit bezoek uiting geven aan hare hoge belangstelling en waardeering voor de toewijding en den 805 ijver, door ons personeel aan den dag gelegd in den laatsten tijd, toen daaraan zulke hoge eischen werden gesteld. Verder heb ik u mede te deelen, dat generaal Snijders, opperbevelhebber van land- en zeemacht, mij in een persoonlijk onderhoud zijn bijzondere tevredenheid te kennen gaf over hetgeen, meer bepaald door de telegraaf en telefoon, in de laatste weken is verricht. De ijver, de werklust en het plichtsgevoel van onze ambtenaren, werden door den opperbevelhebber in hoge mate gewaardeerd. De 810 deugdelijke en snelle werking van de telegraaf heeft belangrijke diensten bewezen aan demobilisatie van onze krijgsmacht. De generaal verzocht mij aan u allen zijn welgemeenden dank over te brengen voor de medewerking, die hij van onzen dienst heeft ondervonden. Ik kwijt mij van deze aangename taak en, reken op u, voor hetgeen nog van ons mocht worden geëischt.

815

MILITAIRE BERICHTEN.

In verband met in enkele bladen voorkomende beschouwingen over het op de tweede Vredes-conferentie aangenomen verdrag nopens het stellen van zelfwerkende 820 contactmijnen, wordt de aandacht gevestigd op artikel 6 van dit verdrag, luidende: "De verdrag sluitende mogendheden, die nog niet beschikken over zoodanig volmaakte mijnen; als in dit verdrag zijn voorzien en die zich bijgevolg op dit oogenblik niet kunnen gedragen naar de regelen in de artikelen 1 en 3 vastgesteld, verbinden zich om zoodra mogelijk haar mijnenmateriaal te veranderen, opdat 't aan bovenvermelde voorschriften beantwoorden. De opvatting van het begrip "zoodra mogelijk" is uit den 825 aard der zaak volkomen subjectief.

BELGIË EN DE OORLOG.

Staatsraad Struycken schrijft in het katholieke weekblad "Van Onzen Tijd" o. a.: "Uit 830 verschillende omstandigheden schijnt te blijken, dat Duitschland het niet tot de onmogelijkheden heelt gerekend, dat België aan zijn vordering, om een welwillende neutraliteit in acht te nemen, zoude hebben voldaan. Het zelfbewustzijn der Belgen werd daarbij blijkbaar ernstig onderschat; de toezegging dat hun grondgebied niet zoude worden aangetast en volledige schadevergoeding zoude worden verleend, kan het 835 feit niet te niet doen, dat iets werd gevorderd, wat een zelfstandig volk niet kan toestaan. België werd zoo in den strijd gewikkeld niet ter verdediging van zijn volksbestaan, noch van het behoud van zijn grondgebied, maar tot handhaving zijner zelfstandigheid tegenover den grooten staat; het nam den strijd op voor het beginsel, als de grondslag van het volkenrecht door ieder aanvaard, in alle internationale 840 verhoudingen uitdrukkelijk of stilzwijgend erkend, het beginsel van de gelijkwaardigheid der staten, klein en groot, de gedachte, dat de kleine staten rechtens niet behoeven te dulden, wat ook de groote staten als aanslag op hunne zelfstandigheid van zich zouden werpen. Daarom is in dezen strijd mede de toekomst van alle kleine staten gemoeid. Hun belang is een niet wellicht betreffende den 845 einduitslag van den grooten oorlog, maar wel daarin, dat het beginsel van de zelfstandigheid der kleine staten in het tumult der groote staten niet zal verloren

gaan. België strijdt thans niet alleen voor zijne zelfstandigheid, het is ook, zonder het te willen, gemengd in den grooten strijd, — weet iemand waarom, met welk deel hij wordt gevoerd? — en zal straks weder slagveld worden. Diepe ellende kwam over het kleine volk, maar ook, of het aan het einde van den krijg zal staan aan de winnende of aan de verliezende partij, winst zal het behalen uit het offer, dat het brengt voor zijn levensbeginsel. Als na den oorlog nauwere aaneensluiting zal worden gezocht tusschen de kleinere staten, die voor het behoud hunner zelfstandigheid niet meer op de traktaten en de rivaliteit der grootere kunnen vertrouwen, zal België in hunne rij onder de eersten staan, omdat het voor die zelfstandigheid zijn bloed heeft gegeven. Voor hetzelfde beginsel, waarvoor België in den oorlog werd gewikkeld, staat ook ons volk te wapen. In den strijd der groote staten wil, het neutraal zijn, en is het tot ieder offer bereid, om zijne neutraliteit, d. i. zijne zelfstandigheid te doen eerbiedigen. Over de eischen dier neutraliteit bestond eenige jaren geleden, hier en in den vreemde met betrekking tot de Schelde eenige twijfel; voor zoover in België niet alleen meer gestreden wordt tot handhaving zijner neutraliteit, maar het ongelukkige land opnieuw is geworden tot het oorlogsveld der groote mogendheden, schijnt die twijfel wel weggenomen."

Vervoer van een spion?

Men schrijft ons: Onder bovenstaand opschrift hebben wij dezer dagen de aanhouding gemeld van een vrouw met een groentenwagen door een schildwachtpost bij de Noord-Brabantsch-Duitsche grens. Men herinnert zich, dat de wachtpost de vrouw haar wagen deed ontladen en dat op den bodem onder de groenten een man lag verborgen. Men heeft gelezen, hoe man en vrouw werden gearresteerd en hoe het onderzoek zou hebben uit te maken of men hier al of niet met een spion zou hebben te doen of met een ander persoon, die in alle geval reden moest hebben, om zoo bedektelijk te worden vervoerd. Toevallig kwamen ons de verdere lotgevallen van den pseudo-spion ter oore, en wij vernamen nu ook de ware reden van deze zonderlinge wijze van reizen. De verborgene namelijk is gebleken geen spion te zijn geweest, doch eenvoudig de echtgenoot van de vrouw, die hem op haar groentenwagen onder kool en andijvie, rabarber en spinazie in veiligheid trachtte te brengen en te onttrekken aan spiedende oogen. Het was geen spion, maar iemand, die niet bespionneerd wenschte te worden. De man namelijk was in een der grensplaatsen ter markt geweest en had er zulken voordeeligen handel gedreven, dat het er wel eentje lijden kon. Gevolg was geweest, dat hij een frappant stuk in zijn kraag had gekregen en gevaar liep ingerekend en geverbaliseerd te worden als hij in dezen toestand, waggelend op zijn beenen en zwaaiend van den eenen kant der straat naar den anderen, huis toe zou hebben gegeven. Vrouw-lief vond er nu een uitstekenden raad op. Met behulp van een collega van haar echtvriend werd deze op de groentenkar gesjord en zoo vervoerd. En had de de schildwacht niet zoo op zijn quivive geweest, de reis zou uitstekend zijn afgeloopen. Thans echter heeft vrouw-lief enkele bange oogenblikken beleefd, doch met het vroolijk slot, dat haar man niet als spion is gefusilleerd, daar hij al gauw zijn identiteit kon bewijzen en opheldering geven omtrent de zonderlinge wijze van voyageeren.

DE OORLOG.

Fransche berichten.

LONDEN, 24 Aug. (Reuter.) Wij vernemen uit een officieel telegram van den Franschen Minister van Buitenlandsche Zaken, dat de tegenover elkander staande strijdmachten over geheel de linie met elkaar in aanraking zijn gekomen, zonder dat aan de eene of de andere zijde voordeel werd behaald. Bevestigd; worden de berichten, dat de "Zeppelin VIII" vernield is en dat de Russen successen behaalden.

Een Oostenrijksch bericht.

WEENEN, 24 Aug. (Wolff's bureau.) Volgens officieele berichten uit Centinje hebben zich van den kruiser "Zenta", die op 16 Aug. in een gevecht met de Fransche vloot vergaan moet zijn, 14 personen behooren tot den staf en 170, behoorende tot de equipage, onder wie 50 gewonden, op Montenegrijnschen bodem weten te redden. Alle overige in de buitenlandsche pers voorkomende berichten over verliezen van de Oostenrijksch-Hongaarsche marine in het gevecht op de Adriatische Zee zijn geheel uit de lucht gegrepen.

Rondom Antwerpen.

TERNEUZEN, 23 Augustus. (Van een bijzonderen correspondent.) Rondom Antwerpen is 't nu kalm. Sinds Zaterdag heet de toestand aldaar veel verbeterd. Door de vliegende colonnes is de omgeving gezuiverd en in het land van Waes, noch in de Kempen of rondom Mechelen ontdekten Belgische verkenningspatrouilles meer Duitschers.

Een overwinning der Serviërs.

915 LONDEN, 24 Aug. (Reuter.) Uit Nisj wordt gemeld: "de troepen blijven den vijand uit
Tadar en Chabats achtervolgen. De vijand is teruggeworpen naar de overzijde van de
Drina. Losnitza en Lechnitza zijn in de handen der Serviërs gevallen. De cavalerie
viel een vijandelijke colonne aan en maakte zich meester van een menigte granaten. 10
stukken veldgeschut, 28 caissons, 7 veldkeukens en een groot aantal wagens behoorende
920 tot den trein."

EEN FRANSCH BERICHT.

925 PARIJS, 24 Aug. (Reuter.) Een communiqué aan de pers verstrekt om tien uur
hedenochtend, luidt aldus: De groote slag tusschen zeer talrijke Fransche en
Engelsche legermachten tegen een groote Duitsche legermacht duurt voort, terwijl wij
de belangrijke taak hebben bijna het geheele vijandelijke leger tegen te houden. Onze
bondgenooten uit het Oosten (de Russen Red.) hebben groot succes, waarvan de gevolgen
zeer vèrstrekkend moeten zijn.

Duitschland en Marokko.

930 BERLIJN, 24 Aug. (W. B.) Luidens een zoeven uit Palermo ontvangen telegrafisch
bericht van den keizerlijken zaakgelastigde te Tanger, heeft de Marokkaansche
regeering dezen op den 19en zijn passen doen toekomen en hem met het geheele
gezantschapspersoneel op even verrassende als gewelddadige wijze aan boord van den
Franschen kruiser "Cassard" naar Palermo laten transporteeren. Deze brutale overval
935 in de hoofdstad van de internationale zone van Marokko, waar de diplomatieke
vertegenwoordigers van de mogendheden, die de Algesiras-acte onderteekenden, nog
heden controle uitoefenen is van de zijde van Marokko en Frankrijk een zóó ongehoorde
schennis van het volkenrecht, als er in de geschiedenis wellicht nog geen is
voorgekomen. Dat deze daad van geweld slechts mogelijk is geworden met toestemming
940 van Engeland spreekt, met het oog op de positie van Gibraltar, vanzelf. En dat,
terwijl Engeland zijn oorlogsverklaring tegen ons motiveerde met een verdediging van
de onschendbaarheid van internationale verdragen.

De slag in Lotharingen.

945 KEULEN, 23 Aug. (Eigen bericht.) Meer dan acht Fransche legerkorpsen hebben, volgens
ambtelijke Deutsche mededeelingen, in het vuur gestaan, waarbij echter niet is
vermeld of dit alleen het actieve leger dan wel ook reservekorpsen gold. Men berekent
de strategische indeeling van een korps op twee infanterie-divisies, een reserve-
infanterie-brigade, zes escadrons en 35 batterijen, in het geheel op een sterkte van
950 49.000 man, een gevechtsmacht van 36.000 geweren, 900 sabels en 144 stukken geschut.
Er zou dus, daar ook eenige cavalerie-divisies ter plaatse geweest moeten zijn, aan
Fransche zijde een macht van rond 310.000 man met 900 stukken geschut hebben gestaan
tegenover een even groote Deutsche macht. Nog nooit is in de wereldgeschiedenis –
zegt de "Köln. Zt." – zulk een aantal strijders slaags geweest. De buitensporig hooge
955 opgaven ver oude schrijvers betreffende de legersterkte zijn fabels gebleken en
dienen niet meer in aanmerking genomen te worden; eerst het tijdperk van de
Napoleontische oorlogen kan medegerekend worden. Daar treffen wij aan bij Leipzig
472.000 man, bij Königgratz 436.000, bij Wagram 310.000, bij Gravelotte 300.000, bij
Dresden 296.000, bij Solferino 284.000, bij Sedan 244.000, bij Belle Alliance
960 217.000, bij Mars la Tour 176.000, bij Ligny 165.000. Geen enkele van deze groote
slagen komt in aantal strijders den slag in Lotharingen nabij. Van de Vogezen tot
Metz werd gestreden, d.w.z. over een front van rond 100 K. M. Volgens het bericht der
Fransche opperbevelhebber, generaal Joffre waren de vijandelijke legers op marsch
langs de geheele linie, ongeveer van Pont à Mousson tot St. Dié; de rechtervleugel
965 moest den pas naar den beneden Elzas bemachtigen en dan op de vlakte van Saarburg
vooruittrekken; het centrum naar Dieuze, de linkervleugel tegen de Seille. Hoe ver
het Fransche legerkorps vooruitgedrongen is kan men uit de mededeelingen, welke tot
nu toe werden verstrekt, niet opmaken. In elk geval zijn zij speedig tot staan
gekomen en verslagen, en hun terugtocht is in een vlucht ontaard.

Rouw te Keulen.

975 KEULEN, 24 Augustus, (Part.) Z. Em. dr. Felix von Hartmann, Aartsbisschop van Keulen,
heeft vóór zijn afreizen naar Rome naar aanleiding van den dood des Pausen een
herderlijk schrijven tot de geloovigen gericht, dat Zondag in de kerken werd
voorgelezen. De aartsbisschop bepaalde dat den 26en Augustus in alle parochiekerken
voor de zielernst van Z. H. plechtige Requiemmissen zullen worden opgedragen. De
plechtige ziele dienst gisteren in den Dom werd opgedragen door den kardinaal zelf,

terwijl de wijbisschop dr. Muller een lijkrede uitsprak.

980 **De "Nordd. Allgem. Zeitung" over Pius X.**

Zijn elfjarigen regeeringstijd, zoo schrijft de half-ambtelijke "Nordd. Allgem. Zeitung" heeft paus Pius X met onzen keizer steeds persoonlijke vriendschappelijke betrekkingen onderhouden en er geen geheim van gesmaakt, dat hij tevredenheid gevoelde over den toestand der Katholieke Kerk in Duitschland. In zijn persoon
985 vereenigde de overleden paus godsvrucht, reinheid van zeden, weldadigheid en zachtaardige gemoedsgesteltenis. Met Pius X is uit de rij der Pausen een eerbiedwaardige persoonlijkheid heengegaan, wien de geloovigen met liefde zullen gedenken.

990 **Laatste Berichten.**

De pers in België.

BERLIJN, 25 Augustus. (Wolffbureau). De geheele Belgische pers, met uitzondering van die van Antwerpen, verschijnt in de Duitsche taal. De gouverneur, die van Duitsche zijde is aangesteld, maakte bekend, dat de Fransche taal naast de Duitsche zal
995 gehandhaafd worden.

DE DUITSCHERS TE NAMEN.

BERLIJN, 25 Aug. (Wolff's bureau). De Generale Staf meldt: "Van de vesting Namen zijn vijf forten benevens de stad in onze handen. Vier forten worden nog beschoten. De val
1000 ervan schijnt aanstaande. Generaal-kwartiermeester Von Stein".

Albanië.

SKOETARI, 25 Aug. (Reuter). Alle vreemde militaire troepen hebben Albanië verlaten. Voorstellen, uitgaande van de Fransche regeering, om vijf contingenten neutraal te
1005 verklaren, vonden niet de instemming van alle mogendheden.

Bombardement van Cattaro.

ROME, 25 Aug. (Reuter). De "Corrière della Sera" meldt, dat een bombardement van de haven van Cattaro door de Fransche en Engelsche vloot, waaraan de kanonnen der
1010 Montenegrijnen op den berg Loeven deelnamen, reeds groote schade heeft aangericht aan de Oostenrijksche versterkingen.

Servisch protest.

PARIJS, 25 Aug. (Reuter.) De Servische regeering gaf aan de Fransche regeering kennis van haar protest tegen den opperbevelhebber van het Oostenrijksch-Hongaarsche leger, die zijn troepen bevel gaf, den oogst te verbranden, dorpen te verwoesten en de
1015 vreedzame bevolking te dooden en op te hangen. Gedurende den terugtocht over de Drina begingen de Oostenrijkers en de Hongaren gruwelijke wreedheden tegenover grijsaards, vrouwen en kinderen.

1020

RECHTZAKEN.

De oorlog en de rechtspraak.

Men schrijft ons: Een der onmiddellijkste gevolgen van den oorlog is nu reeds, dat de rechtbanken en gerechtshoven verschillende zaken te berechten krijgen, waarnaar –
1025 indien de oorlog niet was gekomen – naar alle waarschijnlijkheid noch meer een haan zou hebben gekraaid. Hoe zit dat in elkaar? zult gij vragen. Zeer eenvoudig. Zooals men weet zijn in België en Duitschland altijd een geliefkoosd toevluchtsoord geweest voor allerlei slag van menschen, die in conflict waren gekomen met een of ander artikel van ons Wetboek van Strafrecht en deswege een veroordeeling opliepen. Tal van
1030 dit soort van menschen, in zeer veel gevallen lui, die hier niets of niet veel hebben te verspelen, zochten een heenkomen bij onze Zuidelijke of Oostelijke naburen, om zich van de hun opgelegde straf te onttrekken. Zij vonden daar werk of dreven er een handeltje of nering, waaraan ze de boterham verdienden en lieten aldus de Hollandsche gevangenis fluiten naar hun prooi. Want de schrik voor de gevangenis zit er, ook
1035 bij wetsovertreders van allerlei slag, danig in. Nu is de oorlog gekomen. Men kent de geschiedenis tusschen Duitschland en België, en een der eerste bedrijven van dit treurspel het uitdrijven der Duitschers uit België. Velen Hollanders sloeg in Belgenland ook al de schrik om het hart, paktten er hun biesen en keerden weer terug naar Nederland, dat Goddank tot hiertoe nog van den geesel des oorlogs gespaard
1040 bleef. Onder deze uitwijkelingen nu zijn verschillenden, die hier bij moeder Justitie in 't krijt stonden. En daar deze haar lei niet gauw schoonveegt, maar steeds met stiptheid haar notities in 't oog houdt, zijn haar bedienaren er gewoonlijk heel vlug bij, om de hand te leggen op degenen, die nog iets met haar te vereffenen hebben. Het

1045 gevolg is dan ook, dat reeds verschillenden, die uit België en Duitschland daar hun
vroeger vaderland zijn weergekeerd, werden ingepikt. De meesten hunner teekenen
onmiddellijk verzet aan tegen het vroeger over hen gestreken vonnis. Sommigen worden
dan weer in vrijheid gesteld in afwachting op een nader verzetvonnis, anderen, tegen
1050 wie indertijd bevel tot gevangenneming was uitgevaardigd, worden in verzekerde
bewaring gehouden, maar teekenen toch meestal verzet tegen hun vonnis aan. Zoodat wij
in de eerste tijden verschillende zaken van dezen aard voor het gerecht zullen te
behandelen krijgen, tengevolge van den oorlog.

Voor het Duitse leger.

1055 Men meldt ons uit 's-Hertogenbosch, dato 24 Aug.: In onze stad en in de omstreken is
al het gerookte spek, dat te krijgen was, opgekocht voor vervoer naar Duitschland,
ten behoeve van het Duitse leger, naar men ons verzekerde. Van anderen kant werd
aan een paar slachters hier ter stede opdracht gegeven, om zooveel mogelijk voorraden
gerookt spek op te koopen. In Den Bosch echter vischten ze reeds achter het net. Per
1060 auto begaven ze zich nog in den avond naar omliggende plaatsen, zooals Schijndel en
andere. Doch ook hier kregen ze dezelfde boodschap. Alles was reeds verkocht. Dat er
grootte voorraden aanwezig waren, kan b. v. blijken uit het feit, dat alleen bij een
slachter te 's Bosch, bij slachter H., een hoeveelheid van meer dan zesduizend pond
gekocht werd. Het vleesch werd per vrachtwagen naar het station vervoerd, daar
1065 gewogen en betaald, om verder per trein te worden doorgezonden.

DE OORLOG.

De groote slag. – Succes van Rusland in Oost-Prusen. – Allerlei oorlogsberichten.

De groote slag.

1070 Een der eigenaardigheden van een oorlogs-moorddrama is wel deze, dat de getuigen
gehoord en hun verklaringen met elkaar vergeleken kunnen worden, terwijl het misdadig
bedrijf nog in vollen gang is. Zoo hebben we dan ook heden weer, ondanks het povere
nieuws materiaal, te luisteren naar getuigen van verschillenden landaard. Allereerst
1075 betreffende den grooten slag, die tusschen de Duitse en de Fransch-Belgisch-
Engelsche legermachten gevoerd wordt van Bergen (Mons) tot aan de Luxemburgsche
grens. Uit Parijs wordt daarover via Londen gemeld, dat de Fransche troepen overal de
aanvallende houding hebben aangenomen en voortdurend verband blijven houden met de
Britsche legermacht. De verbonden troepen hebben tegenover zich een groot deel van
het Duitse leger en de operaties worden "vooral aan den rechtervleugel buitengewoon
1080 moeilijk" genoemd. De slag, zoo heet het, zal waarschijnlijk vele dagen duren. De
enorme uitgestrektheid van het front en het groot getal der in den strijd geworpen
troepen maken het onmogelijk stap voor stap de bewegingen van elk leger afzonderlijk
te volgen. Het is daarom noodig het eindresultaat af te wachten, alvorens eenige
conclusie kan worden getrokken uit de eerste phase van het gevecht. Ook zou anders
1085 het gevaar ontstaan, dat de pers werd voorzien van inlichtingen, die den vijand van
dienst kunnen zijn. Aldus de Franzoos. Bij wien zich met een van soberheid nagenoeg
nietszeggende verklaring de Belg aansluit. Officieel wordt n.l. uit Antwerpen gemeld
dat de gisteren aldaar ontvangen berichten, omtrent den grooten slag "zeer gunstig"
luiden en "voor de bondgenooten zeer bevredigend". Nog eens wordt geconstateerd dat
1090 de doortocht door België, welken de Duitschers zonder eenige moeite meenden te kunnen
volbrengen, mislukt is. Het spreekt vanzelf dat de Duitse generale staf zulks niet
zal toegeven en het forceeren van Luik benevens den overtocht "en masse" over de Maas
een strategisch werk zal noemen – hetgeen het ook is – van den eersten rang. "Ja
1095 maar, riposteerden de Belgen, wij hebben u toch maar tien volle dagen opgehouden,
daardoor den Fransch-Engelschen bondgenooten gelegenheid gegeven om hun
strijdkrachten volledig te mobiliseeren en te concentreeren en aldus uw plan, dat
berekend was op een schaapachtige bangheid en gedweeheid onzerzijds, geheel in de war
gestuurd."

1100 Beide opvattingen hebben recht van bestaan. Met dat al is een zeer groot gedeelte van
het Belgische veldleger voor de rechterflank van het door België naar Frankrijk
optrekkende Duitse leger onschadelijk gemaakt door zijn opsluiting binnen
Antwerpen, waar het over een zeer uitgestrekte frontlinie zal moeten bewaakt worden
door een Duitse observatiestrijdmacht. De beantwoording der vraag of Luik en zelfs
Brussel (!) Duitsch moeten blijven – zooals "Lokal-Anzeiger" en "Berliner Tageblatt"
1105 betoogen – is er eene van veel latere orde. Eerst moet de strijd worden uitgestreden
tusschen Duitschland en zijn "Erbfeind" te land alsmede dien ter zee, en dan (of
misschien tegelijkertijd) tusschen Duitschland en den geweldigen Rus. Volgens het
verhaal van een vluchteling uit Charleroi, die een gedeelte van den sinds Zaterdag in
Zuid-België woedenden ijselijken strijd medemaakte, was het doel der Duitschers den

1110 overtocht over de Sambre op zooveel punten als maar mogelijk is te forceeren en aldus
Frankrijk binnen te dringen langs het front Valenciennes-Maubeuge. De officieele
Belgische getuige (de regeering) beweert dat, tengevolge van het succes van Rusland
in Oost-Pruisen de offensieve beweging van de Russische troepen in de richting van
1115 Berlijn weinig vertraging zal ondervinden. Dat de Russen inderdaad snelleren
voortgang maken dan der regeering te Berlijn lief is, (zie het telegram: "De opmarsch
der Russen") kan men óók duidelijk bemerken uit de wijze waarop het gisteren
gepubliceerde door den generaal-kwartiermeester Von Stein hieromtrent opgestelde
rapport van de actie der Russen melding maakt. "Terwijl", zoo luidt dit rapport, "op
1120 het westelijk gevechtsterrein de toestand van het Duitsche leger boven verwachting
gunstig is, heeft op het oostelijk oorlogsgebied de vijand de Duitsche grens
overschreden. Sterke Russische troepen rukken op in de richting van de rivier
Angerapp en ten noorden van den spoorweg Stallupönen-Insterburg.
Het eerste legerkorps hield den vijand op bij Wirballen. Deze plaats werd in een
succesvol gevecht teruggenomen op de verder achterwaarts staande troepen. De hier
1125 verzamelde krachten vielen den tot Gumbinnen en verder zuidwaarts doorgedrongen
tegenstander aan. Het eerste legerkorps wierp den vijand terug en maakte 8000
gevangenen. Vele batterijen werden buit gemaakt. De tot dit korps behorende
cavalerie-divisie wierp twee Russische cavalerie-divisies terug en bracht 500
gevangenen op. "De verder zuidwaarts strijdende troepen stieten deels op sterke
1130 verschansingen, die zonder nadere voorbereidingen niet genomen konden worden. Daar
kwam de tijding binnen van een opmarsch van nieuwe vijandelijke krachten uit de
richting van de Narew (zijrivier van de Weichsel) naar de streek ten zuidwesten van
de Masurische meren. Het oppercommando meende hiertegen maatregelen te moeten treffen
en trok zijne troepen terug. De vijand volgde niet. "De op het oostelijk
1135 gevechtsterrein genomen maatregelen moeten nu eerst uitgewerkt en in zoodanige banen
geleid worden, dat een nieuwe beslissende actie gezocht worden kan. Deze is alle
oogenblikken te wachten. "De vijand heeft het bericht rondgestrooid, dat hij vier
Duitsch legerkorpsen heeft verslagen. Dit bericht is onwaar. Er is geen enkel
1140 meerderheid tegenover den vijand. "De Russen zijn tot dusver alleen met cavalerie aan
de Angerapp. Langs den spoorweg moeten zij Insterburg bereikt hebben. "De
beklagenswaardige streken, die blootgesteld zijn aan den vijandelijken inval, brengen
dit offer in het belang van het geheele vaderland. Dit zal zich na het vallen der
1145 beslissing deze offers dankbaar weten te herinneren." Dit geheele rapport ademt geen
tevredenheid over den toestand en er klinkt nog veel minder een zegevierende toon
uit. Hetgeen in Duitschland steeds zoo gevreesd werd bij een eventueelen oorlog met
Rusland was niet de meerderheid wat gevechtswaarde betreft van den individueelen
Russischen soldaat of de groote krijgskundige talenten der Russische aanvoerders,
1150 doch het ontzettend aantal troepen waarover Rusland beschikt, de legerhorden waarmede
het Duitschland kan overstroomden en waardoor het den oorlog misschien zal kunnen
rekken totdat Duitland van het vechten geheel uitgeput is. En wellicht nóg langer...

Verschillende oorlogsberichten.

Ondergang-in-het-groot van Duitsche schepen.

1155 Een uit Archangel te Tromsö aangekomen Noordsch zeekapitein heeft, volgens het
"Sydsvenska Dagbladet", medegedeeld dat alle Duitsche stoomschepen, die bij het
uitbreken van den oorlog aldaar of in de haven van Archangel, Sorokko of Omega waren,
in brand geschoten en tot zinken zijn gebracht. De Russen hadden de schepen van te
voren leeggehaald. De kapiteins en de bemanningen zijn geïnterneerd.

1160

Servië.

Prins George van Servië, van wien men sinds geruimen tijd niets hoorde, is thans
opgetreden als bevelhebber van het garnizoen te Belgrado en laat, volgens de
"Südslavische Korrespondenz" de bij het begin van den oorlog begonnen
1165 versterkingswerken in de stad, speciaal aan de landzijde, voortzetten. Daarmede is de
bewering van Rusland, dat Belgrado een onbeschermd stad zou zijn, ontzenuwd. De stad
Belgrado is thans een volkomen versterkte stad en kan dus ook als zoodanig worden
behandeld. M. a. w.: worden beschoten.

HET GEVAAR DER CONTACTMIJNEN.

1170 Uit Antwerpen wordt gemeld dat de Britsche consul Hertslet de Engelsche schepen
verboden heeft om tot nader order Antwerpen te verlaten. Dit verbod is het gevolg van
een nota der Engelsche admiraliteit, waarin wordt gewezen op het gevaar van het
oversteken van de Noordzee, daar de Duitschers in het wilde mijnen rondstrooien.

1175

Een onderscheiding.

1180 Terwijl de dappere verdediger van Luik generaal Leman door de Duitschers in krijgsgevangenschap is weggevoerd, heeft de luitenant-generaal van het veldleger Bertrand zich aan de handen der vijanden weten te onttrekken. Hij is wegens zijn "schitterend optreden" – aldus het officieele bericht – bevorderd tot generaal.

Frankrijk en de Yankees.

1185 Een bericht uit Washington meldt dat de Fransche regeering niet is ingegaan op het voorstel van de Vereenigde Staten om schepen te huren van de oorlogvoerende mogendheden, ten einde Amerikanen uit Europa naar hun vaderland terug te brengen. Engeland had geen bezwaren, mits de equipage bestond uit Amerikanen en de schepen zouden varen onder Amerikaansche vlag.

Oostenrijk en Marokko.

1190 Den Oostenrijkschen diplomatieken agent te Tanger heeft eenzelfde lot getroffen als zijn Duitschen ambtgenoot. Ook hem zijn door de Marokkaansche regeering zijn passen toegezonden. Ook hij werd genoodzaakt onverwijld te vertrekken met den Franschen kruiser "Cassard", die hem naar Sicilië bracht.

1195 **OVER DE PAUSKEUZE.**

Het bericht – voorkomende in ons nummer van 20 Augustus – betreffende de toekomstige pauskeuze, vereischt eenige toelichting en aanvulling. Paus Pius X z.g. heeft n.l. in de constitutio "Vacante Sede" de keuze "per accessionen." afgeschaft. In de plaats daarvan is eene nieuwe stemming ingevoerd, welke onmiddellijk na de eerste stemming 1200 zoowel voor- als na den middag plaats heeft, indien bij eerste stemming geen der kardinalen 2/3 der stemmen verkregen heeft. Zoodoende worden in twee dagelijksche bijeenkomsten viermaal per dag gestemd, en is de ingewikkelde "accessio" verwijderd. Alle vorige bullen, decreten enz. over de pauskeuze zijn door Pius X afgeschaft, 1205 zoodat de pauskeuze en de macht van het H. College tijdens de vacatie geheel geregeld worden door de Constit. "Vacante Sede" 1) en de Constit. "Commissum nobis" 2) (over het "veto"). Dit in gewone omstandigheden; in buitengewone omstandigheden en ernstige tijden geldt nog de Constit. "Praedecessores" met het "Regolamento" van Leo XIII. Deze bepaalt o.a. dat de aanwezige kardinalen aanstonds tot de keuze kunnen overgaan, 1210 wanneer de meerderheid der aanwezigen oordeelt, dat de keuze zou verhinderd worden, iets, waarvan op dit oogenblik natuurlijk geen sprake is. 1) Acta Pii X t 111 p. 240. 2) Acta Pii X t 111 p. 289.

GEMENGDE BERICHTEN.

Bisschoppelijk schrijven over den Oorlog.

1215 De bisschop van Fulda, Mgr. dr. Joseph Damianus Schmitt heeft ter gelegenheid van den oorlog een herderlijk schrijven uitgevaardigd, waarin hij wijst op de zware beproeving, welke door den geesel van een opgedrongen oorlog het land teistert. Hoe groot echter ook het leed en de bange zorgen zijn, welke op zoovele gezinnen drukken, 1220 moet men zich toch niet door droefheid en zorg laten overweldigen. Veeleer behoort de algemeene nood aanleiding te zijn, om zich vol vertrouwen te wenden tot God. "O, welk een geweldige boete-predikatie is toch de verschrikking des oorlogs – zegt het herderlijk schrijven – en het gedonder van het geschut is machtiger dan de stem van den profeet, krachtadiger dan een volksmissie of de stem der Kerk in den H. Paaschtijd. Het was een aangrijpende maar ook vertroostende aanblik, toen de 1225 duizenden mannen vóór hun vertrek naar het slagveld naar de kerk snelden, om daar in 't H. Sacrament der Boete hunne zielen te louteren en zich te sterken door de Teerspijze van het Lichaam van Christus, om den goeden misschien laatsten strijd te strijden. Volgen wij, die achterblijven, dit verheffend voorbeeld." Dringend vermaant de bisschop de achtergeblevenen aan den arbeid te gaan en hun beroepsplichten te 1230 vervullen, vooral daar waar zoovele handen aan het werk zijn onttrokken. "Wij moeten onze verplichtingen met des te grooter zorgvuldigheid nakomen. Terwijl daar ginds verre van het vaderland, echtgenooten, vaders en broeders zulke zware offers van heldenmoed brengen voor ons en voor het gemeenschappelijk vaderland mogen wij tehuis niet de hand in den schoot leggen. Verwaarloost vooral de opvoeding uwer kinderen 1235 niet! Steunt ook elkander en helpt den veldarbeid, ook dan wanneer behalve het onderhoud geen verdere belooning wegens de moeilijke omstandigheden verschaft kan worden. Nu God door een algemeene beproeving ons allen bezoekt, moeten wij ons verre houden van alles, wat ons scheiden kan: onwil, vijandschap, concurrentie of zelfs woeker. Nu moeten christelijke liefde en barmhartigheid over menschelijke zwakheden 1240 en menschelijke ellende zegevieren. Hoe grooter de nood, des te grooter moet onze werkdadige, helpende, troostende liefde zijn." In alle kerken is een collecte

gehouden om het "Roode Kruis" te ondersteunen. De Bisschop heeft deze collecte zeer dringend aanbevolen om de helden, die in den oorlog voor het Duitsche vaderland worden gewond, een zoo goed mogelijke verpleging te verzekeren.

1245

De Paters Jezuiten in België.

Aan een particulieren brief van iemand te Brussel is het volgende ontleend: De novicen der Paters Jezuiten te Arlon zijn allen naar Drongen bij Gent vertrokken. Het Aloysius College der Paters te Luik is op het oogenblik bewoond door arme vluchtelingen uit Visé, mannen, vrouwen en kinderen. De ellende van den oorlog teekent zich daar allersmartelijkst af onder die arme verdrevenen. Een twintigtal Paters Jezuiten zijn als aalmoezeniers in 't leger; ze marcheeren op en neer met de troepen. Een hunner is in een dorpje bij Namen tot plaatsvervangend pastoor benoemd. De daar wonende pastoor was als aalmoezenier van een der forten aangesteld, maar werd gefusilleerd wegens spionage. Over den moed van de gewonde Belgischen soldaten, die verpleegd worden, staat men verstomd: iedere dag, als de dokter bij hen komt, dringen zij er op aan om weer naar 't leger te mogen vertrekken, ze trachten hun lijden te verbergen, om toch maar voor genezen verklaard te worden. Arme, moedige jongens. Wat staat hun nog te wachten! Uit stukken, die op Duitsche gesneuvelde officieren gevonden zijn, blijkt, dat zij meenden den 5den Aug. te Rijsel te zullen aankomen en den 11den of 13den te Parijs. 't Schijnt, dat ze hun plan opgeven om langs den linkeroever van de Maas Frankrijk binnen te vallen: ze zullen het nu misschien over de Ardennen wagen. Wanneer zal het einde komen? België lijdt ontzettend.

1250

1255

1260

1265

Carnegie tegen Duitschland.

De "Times" bericht, dat Andrew Carnegie een telegram uit Londen, waarin hem verzocht werd zich aan te sluiten bij het protest tegen de deelneming van Engeland aan den oorlog, als volgt heeft beantwoord: "Protest thans is nutteloos. De Duitsche keizer heeft de vriendschappelijke uitnoodiging van Engeland tot een vredesconferentie der mogendheden afgeslagen, ofschoon ze door een zoo uitmuntend en vredelievend staatsman als sir Edward Grey onderteeekend werd. In plaats daarvan heeft hij voorgesteld, dat Engeland zijn toestemming zou geven, dat Duitschland door België zou trekken, om Frankrijk aan te vallen en verder, dat België, Nederland, Zweden en Noorwegen voor de Duitsche vloot geopend zouden worden. "De Duitsche keizer, sedert jaren de meest vredelievende vorst der wereld, is thans de hoofdoorzaak van de tegenwoordige verwickelingen geworden. Wij, als vrienden van den hemelschen vrede en vijanden van den helschen krijg, kunnen niet nalaten hem, die dezen oorlog veroorzaakt heeft, aan den schandpaal te stellen. Na het afwijzend antwoord van den Duitschen keizer, om aan de Engelsche vredesconferentie deel te nemen, volgde onmiddellijk de ontketening van de oorlogduivels. Ik geloof, dat de keizer niet wist, wat hij deed, toen hij den Britschen olijftak weigerde, en thans zal hij wel over zijn fout treuren".

1270

1275

1280

De Tsaar en de oorlog.

De Petersburgsche correspondent van de "Pall Mall Gazetie" verhaalt van de ontvangst door den Tsaar in het Kremlin te Moskou van verschillende deputaties uit den adel en het volk. Tal van adressen werden aangeboden. Zoo spoorde de adel den Tsaar aan: Sire, aarzel niet, om zonder vrees te steunen op de onoverwinnelijke kracht en den moed des volks. O, Tsaar! gansch het Russische vaderland is met u!" De burgemeester van Moskou zeide: "De oorlog heeft ten doel, het Slavisme tegen het Pan-Germanisme te beschermen. Het is een oorlog ter verwezenlijking van het denkbeeld van den wereldvrede. Gij behoeft slechts te durven, keizer! Het volk is met u." Ook de Zemstroo had een uitvoerig adres. De Tsaar beantwoordde al deze toespraken door te verklaren, dat hij in deze stormige tijden, die zoo plotseling en tegen zijn wenschen zijn vreedzaam volk hadden verrast, in het heiligdom van Moskou zijn ziel wilde sterken. De eenheid van mijn volk, zoo eindigde de Tsaar, schenkt mij grooten troost en rustige zekerheid voor de toekomst. Van hier, van het hart der Russische natie, zend ik een hartelijken groet aan mijne stoutmoedige troepen en aan onze dappere bondgenooten, die gemeene zaak met ons maken ter herinnering der met voeten getreden beginselen van vrede en waarheid. Dat God met ons zij!

1285

1290

1295

1300

Hoe de Belgen de Duitschers poogden tegen te houden.

Hierover vertelt de Krefeldsche "Nieder-rheinische Volkszeitung" het volgende: "Zaterdag 8 Augustus werden 36 arbeiders der voornaamste werkplaatsen hier ter stede via Aken naar België ontboden. In een tunnel tusschen Nasgroue en Verviers hadden de Belgen 17 van de zwaarste locomotieven op elkaar laten slopen, om de tunnel voor den doortocht der Duitsche militaire treinen onbruikbaar te maken. Tevergeefs was beproefd deze 460 meter lange tunnel te doen springen. Op verschillende plaatsen vond

1305

men nog mijnen aangelegd. Hierin werden totaal 186 kisten met dynamiet aangetroffen. Onder militair geleide – op de locomotief en in elken wagen waren 6 soldaten –
1310 passeerde onze trein zonder licht de grens en kwam Zondagmorgen te 4 uur bij de tunnel aan. Hier vertoonde zich een tooneel van ontzettende verwoesting aan ons oog. Van de 17 locomotieven stonden er nog 7 in den tunnel kris en kras door elkaar geworpen. Dinsdagnamiddag 5 uur waren 5 machines verwijderd en daardoor tevens een spoor vrijgemaakt. Daarop legde men nieuwe rails, zoodat des Woensdagmorgens om 9 uur
1315 de eerste trein met troepen naar Luik de tunnel passeerde. De tweede trein vervoerde kanonnen. De laatste locomotief, die werd weggehaald en al dus het spoor vrij maakte, werd met groen versierd en met het opschrift: "Ik ben een Pruis" onder luid gejuich naar buiten gebracht. Nadat het werk voltooid was, werden de arbeiders met een gepantserden trein naar Herbesthal gebracht, waar zij in waggons tweede klasse van hun vermoeidheid konden uitrusten. Woensdag ontvingen zij daarop de blijde tijding,
1320 dat de laatste 2 locomotieven voorloopig bleven staan.

BINNENLAND.

Amsterdam, 25 Augustus

1325 DE COURANT EN DE OORLOG.

Het is in deze dagen voor de pers niet gemakkelijk werken. Het publiek vraagt nieuws, het laatste nieuws, waar en betrouwbaar nieuws, onpartijdig nieuws, spannend nieuws, – Goddank, het zou allerliefst Vredesnieuws hebben! Voldoen wij zooveel mogelijk naar plicht en geweten aan die eischen, dan komen er echter telkens dan van links en dan
1330 van rechts bemerkingsen, dat wij niet onpartijdig zijn en dan meent de een, dan de ander in onze berichten iets te lezen, wat niet overeenkomt met de neutraliteit, die wij in ons land hebben in acht te nemen. Legio zijn de vrienden, die ons bij het redigeeren van de courant gaarne een handje zouden helpen, ja, die de rubriek Buitenland wel geheel belangloos voor ons zouden willen samenstellen. De eenige
1335 troost in dit redactioneel lijden is, dat het zoo op alle Redactie-bureaux toegaat en wij dus lotgenooten hebben bij de vleet. Intusschen wenschen wij toch even vast te stellen, dat de Nederlandsche pers algemeen tot dusver een houding aanneemt, die in het buitenland bewondering afdwingt. Aan persoonlijke meeningen en sympathieën wordt het stilzwijgen opgelegd. Men schikt zich in het onvermijdelijke en geeft berichten,
1340 die men te weten kan komen en plaatst zonder eenige restrictie alle officieele lezingen, tegenspraken en appreciaties, die de pers worden toegezonden door de vertegenwoordigers van alle strijdvoerende partijen. De pers betaalt nog bovendien de tendentieuze berichten van telegraaf-agentschappen, schoon zij weet, dat zulke berichten door de Gouvernemenen, die het bureau onder hun bereik hebben, worden
1345 ingeblazen. Sommige lezers verlangen echter nog iets meer. Zij zouden n.l. wel willen, dat de dagbladen zekere dingen verzwegen, die ten nadeele van een der partijen komen, ook wanneer zij verstrekt worden door de officieele vertegenwoordigers der tegenpartij, daar die publicaties noodzakelijk moeten inwerken zij het dan niet op de openbaar blijkende dan toch op de inwendige en verholen sympathieën van het publiek. Dat gaat evenwel niet. De Nederlandsche pers, die zich wijselijk beperkt in het uiten van haar opinie, laat zich haar vrijheid van publicatie niet benemen door particulieren, die belang hebben bij het verplaatsen van bepaalde sympathieën. Zij heeft te zorgen voor haar vrijheid om feiten mee te deelen, ook al is zij in de onmogelijkheid om de absolute juistheid daarvan in deze dagen te
1350 controleeren. Pogingen om ons in een bepaalde richting te drijven zullen, wat ons betreft, zonder invloed blijven.

HULP GEDURENDE MOBILISATIE.

De vereeniging Hulp Gedurende Mobilisatie heeft besloten de vereeniging te ontbinden,
1360 daar de toestand, nu de mobilisatie is afgelopen, weer in meer geregelde banen terugkeert. Er werden, alles bijeengenomen, ongeveer 2500 jongens uitgezonden.

VELDPREDIKERS.

De "Stichtsche Ct." meldt, dat zeer waarschijnlijk nog deze week de benoeming der
1365 verschillende veldpredikers kan worden verwacht. Het moet de bedoeling der regeering zijn aan de predikanten een uniform uit te reiken, alsmede hun toe te kennen een rang overeenkomende met dien van majoor. Het "Haarl. Predikbeurtenblad" deelt mede, dat ds. Talma, predikant der Ned. Hervormde gemeente te Bennebroek, door de regeering tot veldprediker is benoemd.

1370

AANGEHOUDEN NEDERLANDSCHE LADINGEN.

Blijkens telegraphische mededeeling van Hr. Ms. gezant te Londen kunnen ladingen, toebehoorende aan Nederlandsche onderdanen, aan boord van Engelsche schepen naar

Naspeuringen van Paul Theelen: 25 augustus 1914

1375 Rotterdam bestemd en in Engeland opgehouden, vrij verder gaan, indien er geen
1380 bijzondere redenen bestaan voor aanhouding of de goederen niet onderhevig zijn aan
bederf, waardoor verkoop ter plaatse noodzakelijk is. Belanghebbenden wordt geraden
zich per brief tot den Nederlandschen gezant te wenden of wel rechtstreeks tot den
Procurator General Treasury Chambers, Whitehall, London, met bijvoeging van bewijzen
van eigendom en bijzonderheden omtrent al of niet betaling van vracht.